

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti Lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, hírije közöl minden hirdelményt, egy negyedr-szelet sorától három krajczáért pengő pénzbe.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézetbe bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben — Emich Gusztáv ur könyvkereskedésében (Uri és kigyó utcák szögletén) félre postán 6, különben 5 ezüstforinttal, az országban minden — azon kívül csak a cs. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” czím alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

Felsőzoltás segélyre! — Fővárosi hírek. — Országgyűlési tudósítások: September 2sodikán XXXVI. országos ülés mindkét táblájánál. (A mélt. Fő Rendek tanácskozási tárgya: a KK és RRék 2dik füzete a magyaryelv iránt. — A tek. KK és RRék ülésében a büntető törvénykönyv vizsgálata folytatottik.) Országgyűlési rövid értesítés: (A sept. 4. 5. 6kán tartott mind-két táblai országos ülésekről.) Csalótvány: (Törvényjavaslat a magyar nyelv és nemzetiségről.) Pozsonyi hírek. Megyei és egyéb vidéki közlések: Zalaiból (Az adó-eldöntési és követválasztási közgyűlés részletes leírása.) Hevesből (közgyűlés.) Veszprém (A Bauj megyei közgyűlésekről. Gőmörből (Czáfólu észrevételek.) Két rendbeli levél a székes-fejérvári tüzvéstől. Zagrabbul (Hochreiter Izidor apát a zagr. kir. akad. aligazgatója. — Hun-pézn.) Spanyolország. (Serrano előléptetéseket tesz. Az igazságügyi miniszter választmányt rendel egy jó törvénykönyv készítésére. Újabb kinevezések.) — Nagybritannia. (Victoria királyné az Eu várbán teendő látogatása csak ugyan valónak mondatik. Espartero hajja és foglalkodása. Francia kereskedő-hajók új Zeelanddal közlekedhetnek. A gyárvidékeken fogy az ingerültség.) — Franciaország. (A királyi családot majdnagy szerencsétlenség érte.) — Olaszország. (Haramiák garázdálkodása Bologna környékén.) Fegyverek. Egyesületi közlés. Vakok pesti intézete javára július és augusztusban gyűlt adakozások. — Testgyakorlati példányiskola egylete. Ertekezés: Majoratusok. II. (Folytatás.) Hírapi kalászkok. Hivatalos és magán hirdetések. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavízjárás.

Felsőzoltás segélyre!

Súlyosan nehezül az Ur keze szegény hazánkra! Nem elég a borsó pártviszály, nem a délről mutatkozó zivatarrhodható felleg; már magok az elemek is ránk zúdúlnak, 's városinkat, melyek ősvérünk, nemzetiségünk legkedvesb, legbiztosb székhelyeül vannak mintegy kiszemelve, rendre hamvasztja a tűzláng! Szegények vagyunk, 's a mi csekélyt birunk, füstbe oszlik! Itt árviz, ott jégeső, majd az emésztlő lángok rontnak fölénk, 's kik még csak pár nap előtt behordott gyümölese fölött a földnek szevény lakaikban verítékek jutalmának kedves lúzhelyeik mellett örvendének: hosszas fáradaimnak füstölgő üszkeiről könyözve nyújtják felénk keserű fájdalomtul reszkető karjaikat: esongve néhány fillérrért, mellyen szereshessenek, mivel meztelen tagjaikat fedezhessék, mivel magokat 's éhező kisdedeiket csak néhány napra, míg a fájdalomtul senyvesztett kar ismét munkához foghatand, táplálhassák!

Még nem száradtak el Miskolcz hamvai felett a könyök, még nincs vége a könyörteli magyar keblek áldozatra felhívó sugalmának; — 's ime egy másik, nemzetünk viszontagságiban, vig- 's örömapjaiban közel ezred-éven át híven osztozott város nagy része változott füstölgő üszkökké! Székes-Fejérvár munkás polgárainak ezrei födél 's élelem nélkül vannak az ősz, a közelgő tél aggasztó küszöbén!*)

Honfiak, Magyarok! Ti, kiknek egyik legszebb, legdicsebb erénye a nyomoron-segítés; kik nem feleditek, nem feledhetitek soha, mint vézett együtt velünk sanyarú századokon keresztül minden magyar e szegény hazában; kik a nagylelkűséget, mellyet őseitekől öröklétek, tenszükségek mellett is levétkezni nem tudjátok, hozzátok — szerény tollunk által szóló véginségre jutott véreitek ezre, 's ezre eseng segélyért! Mi erősen hiszszük, hogy panaszló, esengő szavaik behatnak emberszerető kebleitekbe, 's ti a boldogító gyors fillérrt nem tagadandjátok meg ruhátlan, éhező és szomjazó magyar véreitektől.

Intézetünk kész, köszönettel fogadni el a segélyzéseket és szoros kötelességének ismerendi a begyüldendő összegeket rendeltetők helyére pontosan megküldeni. Az aláírást mi 10 p. ftal megnyitjuk; 's ide iktatjuk t. Reseta János királyi egyetemi professor adakozását, ki e czélra 100 pengő forintot tón le intézetünkben.

Jelen számunkban „irányczikkkel” nem szolgálhatunk.

Fővárosi hírek 's események.

Pest, sept. 9kén. Mennyire mehet kellő rendőrségi felvigyázat nélkül a koldusok vakmerősködése, annak nagyon figyelemre méltó példáját közöljük olvasóinkkal. Budán a Kristinavárosból a várba vezető léposkökn egy 11 éves fiú haladván, az anyjától roá bizott pénzt csörgeti zsebében. Egy ott ólalkodó sánta koldus meghallván ezt, sántaságáról is megelégedezik 's utána ru-

*) La mai számunkba iktatott két rendbeli tudósítást Székes-Fejérvárról.

gaszkodik, kiáltva, várná be őt, mert valamit elvesztett. A fiu bona fide vár; a koldus megragadja két kezét 's — nem kér, hanem követel, nem — alamizsnát, hanem 3 itezo borralvót. A fiu mentegetőzése, miszerint a pénz nem sajátja, hanem anyjác, mitsem használ; a koldus erővel iparkodik a fiu zsebébe jutni, 's őt, ha motszan, földhez vágással fenyegeti. A megrémült fiu segélyt kezd kiáltani, de koldus uram befogja száját. Szerencsére egy a várból lemenő ur oda fut, 's megmenti a gyermeket, ki rémült futása közben csak annyit lát, hogy mentője a megtámadó koldust agyba főbe veri botjával, míg az összerokadt. Ez ugyan elég nyomos lezcke lehetett ez egyszer a fosztogató koldusnak; de helyes volt-e ama urnak bánásmódja is, — és biztosabb lesz-e ezentul hasonló megtámadás ellen más ember? oly kérdések, melyek fölött gondolkozni a t. olvasóra hagyjuk. — Egyébiránt fosztogató éji megtámadások az uj úton, az ugynevezett ellipsisen is történnek; egy ismerősünk Pestről színházból mentvén haza csak kapukulcsának elővonása által ijeszthete a megtámadókra, kik a kulcsot hevenyében mordanynak nézték. Nem ártana szigorúbb intézkedéseket tenni a személybátorság tekintetében.

Nem hagyhatjuk említlenül Wagner József műárus urnak azon emberszerető tettét, miszerint legujabban megjelent „Szigetvár ostroma” czimű hangnűkiadmányából 150 példányt külön lenyomatván, azokat a borsodmegyei első alispánhoz küldötte azon kéréssel, hogy a példányok elkelését azon vidéken emberszeretőleg eszközölni sziveskedvén a begyüldendő egész árjövédelmet Miskolcz leégetteinek legszegényebbjei közt, mint részéről csekély járulékot, kiosztassa.

Mult számunkban említők Nifont de Rarke urnak ama nyilatkozatát, miszerint műképei fölő magyar felírásokat tétetni vonakszik; most még arra is figyelmeztetjük őt, hogy Magyarország fővárosában a kiállítás helyét jelentő tábla német felírása: „Weltmerkwürdigkeiten” — 's egyéb a kaputól a szobáig vezető táblák csupa német utasításai nem igen czélszerűek. Ne kövesse azok példáját, kik legujabban itt megfészkelvén fölöslegesnek tartják figyelmüket a magyar haza iránt magyar czimirattal kijelenteni, mint például Ignaz Singer 'sat. Sőt, neki, az idegennek kellene megpirítani a hon illy hátadatlan flait, 's pedig azért: mivel pénzünk csak oly jó, mint akár az orosz, akár a franciaia 'sat.

Legközelebb megjelenend Vidéki Károly rézmetszőtől (lakik őszutczában 1471 sz. a) két rézmetszvény, a „Tisztújítás” főjelenetét ábrázoló. Az első lap, mellynek próbanyomatát láttuk, a korcsmai jelenetnek híven felfogott csoportozatát tárgyazza minden változati élénkségével. A képek színezve, is lesznek 's egy egynek előfizetési ára csak 30 p. kr. Előfizetheti a kiadónal, vagy Farkass vésnök urnál a váci utcában.

Megjelent a Frankenburg szerkesztése alatti „Életképek” második kötetének II. kötet. Tartalma: Vadszkaland (ballada) Lisznyay Kálmántól; Olodi Zudar Péter (néprege), Kazinczy Gábortól; Az árva, (néprege) Tárkányi Bélától; Fürdői kalandok, Haraszthy Samutól; A vállalkozó (torzkép) Nagy Ignácztól; Magyar adózók, Császártól; Boldog és boldogtalan, Hazuchától; Egy zalamegyei adózó, (Magyar életképek); Czípőhalászat; Nyetől.

Szinte most jelent meg Heckenast Gusztávnál: 1bolyák, beszélyfüzér 8—12 éves gyermekek számára, magyar és német nyelven írta Ney Ferencz. S színezett képpel. Ifjusági irodalmunk ismét egy munkával gazdult, mellynek az erkölcsi érzelmek ébresztésén kívül egyik czélja: a németajku gyermekekkel, hazai nyelvünket mulattatólag megkedveltetni.

Országgyűlési tudósítások. Pozsony, september 2kán.

XXXVI országos ülés (mindkét táblájánál) Kezd. 10 órakor.

(A KK. és RRnél.) A KK. és RR. a büntető törvénykönyvi javaslat felett tanácskozásait folytatandók, országos ülésre sereglének ismét öszve. Széll Imre itélőmester őnga az I fejezet 3 Sán kezdvén a felolvasást, elnök ő exca az 5 Snál kérdő: vajjon nem kellene-e a törvényhozásnak arra is figyelni, hogy, ha a nemzetek között a büntetettek büntetése iránt valamely egyezkedés történik, a törvényrendelet illy esetre is kiter-

jesztessék? — A KK. és RR. illy intézkedést akkorra kívánván halasztani, midőn illyes eset fordulna elő, a választmányi munkát tovább olvastatott. — A 8 Sra, mellyben a büntetések nevei soroltatnak elő, ő exca sokat e tárgybán előhozni nem kívánván, a RRet annak megítélésére szólítá fel: vajjon elegendőknek találhatják-e a javasolt büntetések neveit, tekintvén mind az emberiség igényeit, mind hazánk erkölcsi kifejlődése jelen fokát? — mire egy megyei követ a halálbüntetés érdemében szólalván fel, ezen közérdekű tárgy ezennel szőnyegre került. Itt meg kell jegyeznünk, hogy ma többnyire csak a kerületi ülésben, midőn a halálbüntetést megvitáták, kisebbségben maradt rész adá ismételve elő védőkat, mellyek a halálbüntetés eltörlése ellen a következőkben központosulnak: Ha theoreticus szempontbul nézzük a dolgot, kétségkívül oly fontos tekintetek szólnak a halálbüntetés megtartása ellen, mellyeket a gyöngédebb emberi érzetnek elismerni 's tisztelni kell, ámbár e téren azon kérdés megoldása: vajjon van-e a statusnak joga polgárait az élettől megfosztani? mint látszik, még korán sem eredményezné a halálbüntetés eltörlését, mert ép oly okszerűséggel kérdezhethők: vajjon van-e joga a statusnak polgárai életét megrövidíteni rabság, tömlöczözés által? 's ha az egyik nem áll, ugy a másikat is tagadnunk kell, annál inkább, mivel ki örökre elzáratik, élni megszűnt, sőt ezen büntetés sulyosabb a halálnál, — mindamelletta teoriában többféle véd-ök kínálkozik a halálbüntetés eltörlése mellett. — Azonban a törvényhozónak le kell szállni a gyakorlat mezejére, szem előtt kell tartani, hogy a „salus reipublicae suprema lex esto” 's ekkor körültekintvén, látni fogja először, hogy a halálos büntetés minden korban, minden nemzetnél nélkülözhetlenek találtatott, hogy annak rögtöni eltörlése mindig káros következményeket szült, ugy hogy illy nemzetek kénytelenek valának visszalépni 's a büntetés e nemét ismét elrendelni. Toscanában — mire hivatkozás történt — sem töröltetett el rögtön a halálbüntetés, hanem a fejedelem megelőző az ebbeli törvényt titkos parancsok által, mellyeknél fogva a törvényszékek eltíltattak a halálos ítélet hozatalától. Illy példákat mutatván elő a külföld, a törvényhozó a gyakorlat mezején látni fogja másodsor, hogy a halálbüntetés eltörlése h a z á n k b a n nemcsak veszedelmes, de káros is volna; mert bár népnevelésünk elhanyagolt állapotját tekintjük, bár közigazgatásunkban egy biztos rendszer hiányát; nem tagadhatandjuk, hogy a halálbüntetésnek eltörlése sokkal inkább időelőtt volna, hogysem azt érzékeny zavarok nélkül a behozatandó holtigtartó rabság által kipótolni lehetne, mi által oly rendszer feltételeztetik, melly sok, még határozatlan költségbe kerül, és a nép előtt ekkor ismeretlen lévén, csak esábitásra szolgálna. Azonkívül meg kell vallanunk, hogy honunk némely vidékein még oly borzasztó tények követtetnek el, mellyek a törvény boszujának egész sulyát híjják fel, 's hogy ritkulni szoktak a gyilkolások, hol a statarium behozatik; miből világos, hogy csak a halálbüntetés, 's nem örökös rabság képes a gonosztozókat elrettenteni. Különb is még nagy kérdés az: vajjon érhetni-e a magány-rendszer által czélt, midőn nálunk a közönséges ember nem is igen tudja, mi az a magányrendszer, és sokra nézve, kik a magányoságot megszokták, a kellő behatást sem eszközölné. Nézzük Angliát, ott, midőn 1840ben a parlament a halálbüntetés felett tanácskozék, kétségbe hozatván ezen büntetésnek visszaretentő hatása, azon kérdés állitott fel: vajjon van-e Angolhonban ember, kit a halálbüntetés a büntől elrettenteni képes? — és a többség igen'nel felelt. Alkalmazzuk ezt hazánkra, és ha a RRR nem találnak oly embert, ki a halálbüntetéstől visszariad, ugy legyen ez eltörlőve; — már pedig nálunk a tapasztalás mást mutat; minél fogva még mostani kifejlődésünkben a halálbüntetés megtartandó, de csak azon esetekre szorítandó volna, mellyekben az országos választmány holtigtartó rabságot javasol. — Ezek a halálbüntetés eltörlése elleni okoskodások alapvonásai. — A kerületi ülésben már többséget nyert ellenvélemény, t. i. a halálbüntetés eltörlése mellett harcolók, ma nem nagy számban szólalának fel. Egy érdemes megyei követ nem akarja elősorolni azon szent elveket, mellyek a polgárok életét tartantatni parancsolják, mellőzi ezuttal azon kérdést: vajjon czélszerű-e a halálbüntetés vagy nem? sulyosabb-e az örökké tartó fogság? — szóló mindenk fölött szem e-

lőtt kívánja tartatni, hogy a halál oly neme a büntetésnek, hol a bíró hibája soha helyre nem hozható. Minden büntetésnek, ugymond három megkívántatósága van; 1) hogy a büntett megbosszultassék, de a megboszlás olyan legyen, mely sem elszántságot, sem pedig elesüggedést ne okozzon. 2) a sértett jognak helyreállítását, mi magából értetik; 's 3) hogy a büntetés által a büntetettnek javulása eszközöltesék, azonkívül pedig oly helyzetbe tétessék, melyben a köztársaságnak ne ártasson. Már pedig a halálbüntetés mindezen kellékeknek meg nem felel; az elsőnek nem, mert a halálbüntetést a vétség fokozatához mérni, azt majd súlyosítani, vagy szelidíteni nem lehet. A 2nak nem; mert jogsértés orvoslásáról itt szó sem lehet, minthogy, p. o. a gyilkos kivégeztetése által a büntetettnek áldozatja még sem ébred életre; a 3ik kelléknek természetesen szinte nem felel meg, mert a halál véget vet mindennek. Ezeknél fogva, 's mivel a bíró hatalma csak azokra terjedhet, mik az ember birtokában vannak, az életet pedig nem lehet az ember tulajdonának tekinteni, mely felett rendelkezessék: szóló egyenesen a halálbüntetés eltörlésére szavazott. Illyformán nyilatkozott néhány megyei követ is, 's némely káptalanbeliek, kik nem akarják „mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat“ — A többség, a kerületi ülésben bővebben kifejtett véleményéhez szorosán ragaszkodván, elnök ö exclja kimondá a végzést, mely szerint a halálbüntetés az országos ülésben is kimondatott a halálos ítélet. — Ennek következtében folytatott a választmányi munkálatnak felolvasása. Az 51 §baa mult kerületi ülés alkalmával módosítás történt illyformán, hogy ne az tekintessék felbujtónak, 's ki valamely büntetnek elkövetésére“ ösztönöz, hanem az, „ki mást valamely általa célba vett, 's határozatlan kijelölt büntetnek elkövetésére“ bir, 'stb. Erre nézve hosszas vitakozás keletkezett. Ö excja a választmányi, a többség pedig a kerületi szerkezetet pártolá; szintugy az 56ik § szerkezete is változott a kerületi ülésben; a két szerkezet abban különbözék egymástól, hogy a választmányi munkálat 56 §a a felbujtást illetőleg, az 51 §. a, b, és d pontjaira vonatkozik, a kerületi szerkezet pedig csak a b. alatti pontot emeli ki. Erre nézve igen terjedelmes szóváltások keletkeztek, melyeknek eredménye lön a kerületi szerkezetnek megállapítása. Az ítélmester folytatván a felolvasást, még a 63ik §. iránt észrevételek teendők, mint-hogy annak szerkezete a kerületi ülésben szinte változást szenvedett. Érdekes volt a tanácskozás e tárgy felett, 's a viták eredményeül ismét a kerületi szerkezet lön megállapítva. — A RRék a mai ülés bevégeztével, a választmányi munkálatban a VI fejezetig kirekesztőleg haladtak.

(A Fő-Rendeknél.) A RRknek a magyarnyelv tárgyábani másod-izenele 's törvényjavaslata lévén tanácskozás tárgyul kitűzve, nádor ö fonsége azon figyelemzetelissel nyitá meg az ülést, hogy azokra pontonkint adassanak elő a vélemények. Mi után országbírói ítélmester Zarka János által az izenet és törvényjavaslat pontonkint olvastatván, ennek 2. §za elolvastával, Horvátország követe egy új theoriát látott az izenetnek azon szayaiban, miszerint „nem kételkednek a RRdek abban, hogy a k a p o s o l t r é s z e k megemlítését fölöslegesnek a mgos fő Rendek azért tartják, mivel a RRkel együtt azokat Magyarországgal egynek 's annak kiegészítő részeinek tekintik“ — lappangani, 's ez ellen ovását nyilváníttotta. Utána Horvátország bánja kelvén föl, felszólalásának czélja — mond — az egyesítés, mi ugy történik meg, ha a dolgok napfény világánál nézetnek 's minden félreértés és ingerültség mellőztek. Sajnálja hogy a kitételekre nézve sok helyütt eltérés történt az ügytől, 's terminológiába ereszkedvén gyanúsítás és ingerültség keletkezett; a félreértés ott rejlik, hogy egy rész félli municipalitását, más rész pedig Magyarország jogait hiszi sértve, ha Magyarország neve alatt a k a p o s o l t r é s z e k is nem értetnek; ez azonban felfogástól függ; mindkét részt lehet okokkal támogatni; nem tagadható, hogy a k a p o s o l t r é s z e k a magyar szent koronához tartoznak 's annak tagjait képezik, mint ezt törvények bizonyítják, u. m. az 1498: 38. melyben a kir. városok és nemesek közti törvénykezés 'a ítéletekről lévén szó, a magyar és horvát városok együvé vannak sorolva, 's több más törvények: de hogy Horvátországnak saját diplomatikai állása 's nemzetisége ne volna, azt állítani nem lehet, mert több törvény bizonyítja az ellenkezőt; az 1715: 1Sban küldöttség nevezetik ki a részeknek visszakapcsolására, 's azok az 1741. 50. czikk szerint az ország és bán hatósága alá rendeltetnek, az 1791: 61. czikkben pedig a tengeremléki részokról lévén szó, az mondatik, hogy azok mint Horvátországhoz tartozó r é s z e k egyesítettnek a magyar korona alá; 's bizonyítja ezt

az is, hogy a király czimeit közt van Horvátország neve is, és külön, báni hatóság által kormányoztatik. Azért, ha a törvényjavaslat a RRkhez vissza megy, az izenetbe-tétetni kívánja; hogy a Fő-Rendek a k a p o s o l t r é s z e k e k e k, mint illyeneknek, állását illetőleg semmit tenni nem kívánnak 's kéri a RRket, hogy az eddig szokott diplomatikai kifejezésekkel éljenek. — Ugyan illy szellemben adván elő egy gróf nézetét, midőn többek részéről „maradjon“ felkiáltás történt: egy más gróf a „maradjon“ szót ide nem alkalmazhatónak hívé, mert ugymond, a RRdek törvényjavaslatának 2. §ra nézve változtatás nem kívántatik, csak az a kérdés: tétessék-e észrevétel a RRknek izenetökben foglalt nyilatkozatára? Nem fessegeti a gróf azt akarták-e a FÖRRdek a „k a p o s o l t r é s z e k“ kihagyásával mondani, mit a RRdek értenek; azon magyarázat legalább az ö szavazatán nem alapszik; közértelemmel elfogadják a FÖRRdek azon elvet, hogy egy részről nemzeti nyelvről iránti kötelességöknek megfelelni, más részről azonban a társország helyhatósága iránt kiméletes méltányossággal viseltetni kívánnak: de a RRk nem akarják őket érteni, 's jelen izenetökben mintegy törvényesítik a hibákat, melyek a törvényhozás körén kívül a társország sérelmére történtek; ez nem kibékítésre vezető út, pedig csak az elidegenített társország kibékítése után lehet haladni mindkét résznek, 's erre semmi eszközt sokalni nem kell, 's mi levőn hatalmasnak, nekünk kell az első méltányos lépést tennünk. Nem tartja most idejét lenni a fontos kérdés eldöntésének; csak annyit kíván kijelenteni a RRknek, hogy a törvényjavaslatra semmi észrevételek: de azon nézetet, melyet a RRdek izenetökben felhoztak, magokéva nem tehetik 's a régi törvényes szokást föntartják. — Nádor ö fonsége figyelmezteti a FÖRRket, miszerint az levőn discussio tárgya: a törvényjavaslat 's nem az izenet, elfogadtatik-e vagy nem, előadásait annak pontjaira szorítsák, Slavonia 's Horvátország viszonyairól majd akkor szóljanak, midőn az érdemileg fog tárgyalatni. — Azonban még három szókon a bán indítványát pártolólólag nyilatkozott 's különösen közölték egy gróf azért: mert a RRdek is a magyar nyelv tárgyánál tovább terjeszkedvén izenetökben, ha az abban kimondottakat a FÖRRdek felelet nélkül hagyják, későbbi káros következmény-huzásra adnak alkalmat. Egy más gróf, midőn békítés, egység és mérséklésről van szó, helytelennek tartá a vádat a RRdek ellen, miszerint azok a fő RRdek értelmének magyarázatában ráfogást követtek volna el; e vád méltatlan; e tárgy első tárgyalásakor, 's jelen ülésben is, a bán által, nem mondatott-e ki: hogy Horvátország a magyar koronához tartozik? 's korona ez értelemben jelent-e mást mint országot? 's ekkint nem mondik-e ki a FÖRRdek, hogy Horvátország Magyarországnak kiegészítő része? Hiszen municipalitásához nyulni senki sem akar, illy szándékot a Rdek izenetében senki föl nem lelend; nem szól tehát a §ra, mely ellen észrevétele nincs: hanem a „maradjon“ra nézve történt roszalásra válaszolja, mikint az argumentum nem meggyőző 's csak fél argumentum volt, minthogy nemesek arról van szó: maradjon-e a törvényjavaslat? hanem arról is: hogy az izenet maradjon-e? — Ö azt mondja: maradjon! — Nádor ö fonsége ismét figyelmezteté a táblát: hogy egyedül a törvényjavaslat pontjára adná elő észrevételeit és — mint eddig jó szokásuk volt — vini argumentumokkal 's nem „maradjon“nal. — Országbíró ö nmga is sajnálatát nyilváníttá azon, hogy a RRk ama motivációval élnek a „k a p o s o l t r é s z e k“ kihagyására; az ingerültséget okoz, 's azért annyira bocsátkozni kár vala. Hiszi, hogy azon részekkel egy törvény alatt élünk. de hogy azok oly kiegészítő részek legyenek, mint például Pozsony vagy Nyitra megye, tagadja; 's kijelenteni kívánja a RRknek, hogy a törvényjavaslat szerkezetébe beleegyeznek, de a k a p o s o l t r é s z e k minőségét kérdésbe vonni nem akarták. — Egy szókon: igaz, monda, hogy a lavirozás néha megmenté hazánkat a veszélytől, 's ezért azt úgy meg is szoktuk, hogy határozottan föllépni nem merünk; de jelen esetben a feleszközök nem célra vezetők, mostan is ingadozást mutatni gyöngeséget árulna el, és önbizalmatlanságot; ha az így megyen, ha az oláhoknak, németeknek eszközbe jut, magoknak hasonlóan külön nemzetiséget követelni, mint gomba, úgy fognak hazánkban a nemzetiségek keletkezni; ki kell azért mondani, hogy Magyarországnak lakhatik ugyan minden nyelvű nép: de diplomatikai nemzeti és egyenél több nem lehet; 's ö a kormánynak erőteljes föllépésében bizik, mert tudja, hogy az ausztriai ház pompás épület ugyan, de csak két erős köfala van: a magyar és német nemzetiség. — 'S ismét egy gróf a horvátországi követ ovástételeire megjegyezvén, hogy ovást országgyűlési határozat ellen nem tehetni, 's annak semmi ereje nincs, szárazon a RRk izenete 's törvényjavaslata mellett szavaz. — Miután, Nádor ö fonsége, kimondá:

hogy a törvényjavaslat e 2 §ra nézve semmi észrevétel nem tétetik a főRK által, az ítélmestert tovább olvasásra felszólítá.

A törvényjavaslat 4. §ra nézve, mely Pozsega Szerém, és Verőcze megyéket az ott eddig gyakorlatban volt nyelvek belügyekbeni használhatóságában meghagyja; 's ezt illetőleg a RRk izenetökben kimondják, hogy azon három megyék Magyarországhoz tartozásának még további megoldást váró kérdés alatt letét el nem ismerik. Horvátország bánja, a RR azon állítását, miszerint Slavonia nem Horvátországhoz 's a báni hatóság alá tartozik, el nem ismeri. Horvátország követe pedig ovását fejezé ki ellene, (megjegyezvén az ovástétele ellen tett észrevételekre, miszerint az 1790. 26k. törvény ellen is ovás tétetett Horvátország részéről, 's annak betétele el is fogadtatott; miért is ebbeli jogával mindig élni fog.) A „magyar tengeremlék“ nevezet ellen is ovást tesz, mivel a tengerreszek — ugymond, — igen sok törvény erejénél fogva, melyek közül néhányat idéz, Horvátországhoz tartoznak. A következő szókon az ovást szükségtelemnek tartá ismét, mivel küldők előtti igazolásul van napló; egyébiránt ha az 1790: 26ra hivatkozik Horvátország követe, ö megegyezik, hogy ovása betétessek, de mint ottan, t. i. betevőn, hogy „in perpetuum nihil valent.“ — A fumei kormányzó Horvátország 's a tengeremlék jelen állásában fölkötelességnek tartja, az azok közti egyetértést föntartani, azt a viszony, melyben kereskedésileg vannak, megkívánja. Meg kell azonban vallania, hogy a tisztelt követ azon állítását, hogy a tengeremléki részek Horvátországhoz tartoznak, illy kiterjedésben elismerni nem lehet; mert nem tagadható, hogy magyar tengeremlék van, ez a nevezet van a törvényben, 's szólónak is czíme: „magyar tengeremlék kormányzója“; csak a nemesek viszonyait illetőleg tartozik az Horvátországhoz, 's az országos adó beszédésére nézve: de ez is oly hiányos rendszer, hogy övekig hevernek kiinnen ezen követelések, mert a horvátországi főbíró megszelle lakik; 's a törvényes eljárás is — a nemesekre nézve — illy hiányos, mert 24 m. földnyire kell Zágrába menni ügyeiknek eligazítása végett, 's ez oly terhes, hogy e szokás megváltoztatását kéri fogják az Országgyűlésen. A polgári váltó és büntető törvénykezesekre nézve pedig Horvátországhoz legkisebbé sem tartoznak. Csak annyit kell hát a RRnek küldendő izenet végén kifejtetni, hogy a RRk által nyilvánítt elvet a tengeremlékre nézve oly egyezéssel fogadják el, hogy Buccari és a kamarai ügyelet viszonyai semmi változást ne szenvedjenek. — Nádor ö fonsége ismét kimondá a végzést, miszerint a törvényjavaslat 4. §ra sem tétetik észrevétel: de a RRkhez küldendő izenet végén fog említtetni, hogy a Fő-Rendek mind azon kérésekbe, melyeket a RRk izenetökben fessegetnek, bocsátkozni nem kívánnak. Az 5. § helyett, két gróf a mult országgyűlési törvényjavaslatban szerkezet megtartására kívánta a RRket felszólítani, mivel úgy láták, hogy a RRk szerkezetében a társországoknak nemzeti színeik használata meg van tagadva. Más gróf azonban 's egy főispán nem találta föl a szerkezetben e megtagadást, 's minthogy a tengerpartoknál nem is horvát hanem ausztriai lobogók használtnak, méltán követelhetni, hogy azok helyett magyar lobogók használtsanak; mire nézve a fumei kormányzó is nyilváníttá, hogy Fiume önmaga kíván magyar lobogó alatt hajózáni, 's Horvátország követe sem tevén ez ellen kifogást, csupán a magyar tengeremlékre nézve ismételvén ovástételeit: e pont is a RRk szerkezete szerint meghagyatott. — A 6. §ra nézve Horvátország követe betéttetni kívánta a törvénybe a RRk szerkezetéből kihagyott 1. azon nyilatkozatot, miszerint „a törvényhozás Horvátországnak benső nyelvviszonyaira elnyomólag hatni nem kíván“ 2. a § végén, hol „magánügyeikre a latin nyelv használata fönhagyatik,“ e szót: „tetszésök szerinti,“ 's 3. ha ez nem történnék, a § egész utolsó pontját e szótól „minden“ kihagyatni kívánta. Mely két elsőbb kívánatokat pártolólólag többen nyilatkoztak, mivel ugy tarták, hogy azt a Horvátország iránti méltányosság és a béke tekintete igénylik, 's csak az által lesz biztosított adva a horvátoknak, olly megnyugtató, mely izenetben alapul, igen hamar megváltozhatván. Más szólók ismét szükségtelemnek tarták 1. azon elnyomólag hatni nem kívánás betételeit, mivel törvényben motivatio nemesek fölösleges, de helytelen is; ki tudni kívánja a törvény keletkezésének okát, az azt keresse föl a törvényhozás historiájában; szükségtelem azért is, mivel nemzetet tettel és nem szóval nyugtathatni meg. 'S így nem e záradék beigatása, hanem a törvény maga, mely kijelöli milly esetekben kelljen a horvátoknak a magyar nyelvet használniok, fogja őket megnyugtálni, 's ha szó nyugtatná meg az illreket, ugy örül egy gróf, mert azok akkor gyöngé lábón áll-

nak; — 's továbbá: mivel annak betétele vád-elleni mentség szinét viselné magán. 2) a „tetszésök szerinti“ szavak betételét is szükségtelennek tarták, a mennyiben elég világos a törvény a nélkül is, 's — mint egy gróf mondá — azon következtetés lenne, hogy az illirizmus növekedvén majdan azt mondanák, hogy nekik nem a latin, hanem az illir nyelvet tetszik használniok, ezt pedig megengedni nem lehet. Egy gróf, elfogadva ugyan azon elvet, miszerint törvényben a motivatiót kerülni kell: de úgy véli, hogy vannak különös esetek, hol a jótékony cél eltérést kíván ez elvtől; mely sokkal kisebb tekintetű, sem mint egy nemzet megnyugtatójának elibe tételnek. Felszólíttatni kívánta továbbá a RRket, hogy a horvát követeknek az országgyűlésen magyarul beszélési kötelezettségüket a törvényjavaslatba nyíltan betegyék, szóval: fogadják el a FÖRRknek Horvátországot illető, 's válaszenetökben foglalt, mind három pontjait. — Az utána szóló gróf azon szavakkal, hogy „a magyar nyelv használatára Horvátországnak országgyűlésünkhez küldött követi is kötelezetnek,“ a RRdek szerkezetéből kimaradását igen természetesen tartja, a mennyiben szabály mind a 2ik §ban e szavak által: „törvényhozási nyelv egyedül magyar leend,“ — mind a 6ik §ban e szavak által: „a mennyiben Horvátország a törvényhozással 'sat. érintkezésbe jöend,“ eléggé ki van fejezve. A nngu országbíró azonban úgy vélte, hogy ha benne foglaltatik az a RRdek törvényjavaslatának szerkezetében, még sem fölösleges, ha jobban világosítottatik; ha pedig az lényegesen különbözik a FÖRrendekétől, tegyék bele világosan, mivel illy fontos tárgyban legszembevetőbb világosságot szeret; — 's kérdi a RRket, miért hagyják ki szerkezetökből ama szavakat? Erre nézve egy később szóló gróf hasonlólag öszintésre szólítja föl a FÖRRket: mondják meg, mi oka, hogy azon szavak betételét kívánják, midőn elég világosan ki van két §ban fejezve? mivel, ugymond, tudják, hogy a RRket megtilták a horvát követeknek üléseikben a latin nyelven szólást, 's ez által a RRdek e határozatát mintegy semmitérőnek elismertetni, 's e szerint közvetlenül a RRk táblájának belrendezésébe avatkozni kívánunk. — E nyilatkozat egy kis epizódnak lön szülője; a nngu országbíró ugyanis nyilvánítá, hogy szándéka alatt semmi sem lappang, mert semmit lappangva tenni nem szokott, egész élete nyilvánosság volt; hogy öszintébbek e tárgyban nem lehetnek a FÖRRk, mint ha, midőn a RRk az övéktől különböző szerkezetet kívánunk, őket határozottan okadásra szólítják föl; 's figyelmeztet a grótot, hogy sokszor olyat czafol, mi nem mondaték, hanem maga teremt ellenséget magának, mellyel víjjon. Mire az érdeklött gróf később mondá: midőn ő nnga őt figyelmezteti, hogy ne tolja másra, mit nem mondott, várta volna, hogy ő nnga is ugyanazon hibába ne esett légyen; azonban ő nnga azt említé, mintha ő ellenségének mondott volna valamit, ő pedig itt ellenséget nem ismer, 's ha ismerne az a haza ellensége volna, 's azt kijelölendé. A grófnak e nyilatkozatában új bizonyítványát látá annak országbíró ő nnga, hogy a gróf nem szokta felogni mások előadását, 's Nádor ő fensége is felszólítá a grótot, hogy a hazának olly érdemdús fiát ne sértse. — Igen sokan szólottak még mind a horvátországi követ, mind az említett gróf kívánatát pártolólág és nempártolólág; de okaik jobbadán csak az említett elvek körül forogtak; 's végül szavazatlaknak csak kevés szavakbani kifejezésére szorítottak a szólók, 's délutáni 3 óra tájban kimondá ő fonsége a végzést, miszerint a Rk felszólítatnak: hogy a törvényben 1. azon záradékot: hogy „Horvátország benső nyelvviszonyaira elnyomólag hatni nem kívánunk“ 2. a latin nyelv használatára nézve e szavakat „tetszésök szerinti“ 's 3. azt, hogy a horvátországi követek az országgyűlésen magyarul beszéljenek, nyíltan tegyék beszóvalaFRk válaszenetében foglalt 3pontok fogadtassanak el.

Országgyűlési rövid értesítés.

Miután országgyűlési tudósításinkat leggondosabb intézkedésünk daczára sem kaphattuk meg, nehogy tisztelt olvasóink hanyagságról vádoljanak, kénytelenek vagyunk a „Hírnök“ tudósításai nyomán indulva — addig is, míg rendszeres kimerítő közlésekkel szolgálhatunk — a további országos ülések tanácskozástárgyait 's eredményeit kivonatossan érteneni.

September 4kén XXXVIII. Országos ülés tartott mindkét Táblánál. A mgos FÖrrendeknél napi rendben volt a t. t. KK és RR üzenete a vallásbeli súlyoknak és nehézségeknek a mult országgyűlésben fentartott pontja fargyában; 's a mgos FÖRRk különösen a „reversalisokról“ szóló I. pontot taglalgták, melly kérdés még e napon sem fejeztetett be. — A t. t. KK és RRnél a büntető törvénykönyvi első részből egész a XII. fejezetig bezárólag minden el lön fogadva.

September 5kén XXXVIII. Országos ülés mindkét Táblánál; A FÖrrendek, a vallás tárgyát folytatták, 's a t. RRk üzenetének I. pontjára nézve a mult Országgyűlésen nyilvánított elveik mellett, hogy t. i. a „reversalisok multa nézve fentartassanak“ nagy többséggel megmaradnak. — A KK és RRdek e napi üléseikben a XII. fejezettel kezdve folytatták a büntető rendszer munkálát. Élénk vitakozások keletkeztek a XXII. fejezetnek 225dik, ugyszinte a XXVIII. fejezetnek 267dik, és 269 §ra nézve tett módosítási javaslat következtében; melly módosítási javaslatok közül csupán az első fogadtatott-el.

September 6kén XXXVIII. Országos ülés mindkét Táblánál. A FÖrrendek tárgyalás alá vették a vallás-üzenet 2dik pontját, melly azonban még ezen nap be nem lön végezve. Egy m. gróf javaslata az „átmenetre“ nézve különösen több pártolóra találván, a fenséges Nádor által közirval utasítottat, hogy másnap bővebb vitatás tárgyul szolgálhasson. — A t. t. KK és RRk ez napi országos ülésében a büntető rendszerbeli munkálát XXVIII. — XLIV. fejezetei szolgáltak vizsgálati tárgyul.

Törvényjavaslat a magyar nyelv és nemzetiségéről.

Az ország Rendei ő Felsége kegyelmes meggyezésének hozzájárultával meghatározták, hogy:

1. §. Az 1550ik évi 5ik, és 1569: 33 t. czikkeben nyilvánított nemzeti közóhajtás folytatában ő cs. kir. ap. Felsége azon kegyelmes biztosítása, hogy a korona örökösöknek, valamint a Fels. uralkodó házból származandó többi főhgeknek és hercegeasszonyoknak a magyar nyelv tökéletes tudományába még serdülő korukbani beavatása részéről nevelési rendszerül megállapítottat legyen, törvénybe igttatatik.

2. §. Valamint törvényhozási, országlási, úgy egyéb hivataloskodási nyelv ezentul egyedül és kizárólag a magyar leend. Minden e törvény kihirdetése után más nyelven készített hivatalos irat és oklevél érvénytelen, 's csak olly esetekben szabad más nyelvel élni, mel yekre nézve a jelen törvény alábbi 4ik, 6. és 7ik §ai, vagy kivétel, vagy különös rendelkezést tesznek.

3. §. A közoktatási nyelv is kirekesztőleg magyar leend, annak az elemi iskolákban miképi használatáról pedig különösen a T. törvényczikk rendelkezik.

4. §. Pozsega, Verőcze és Szerém megyék, úgy szinte a magyar tenger mellék is, az ott eddig gyakorlatban volt nyelvnek, egyedül önkéblökben, és saját belügyökbeni használhatóságban, jövő 1850ik évi januar 15n napjag meghagyatnak, melly határidő lefolyása után a mondott megyék, úgy a magyar tenger mellék is, a 2ik §. tartalma szerint kizárólag a magyar nyelv használatára kötelezetnek.

5. §. Minden magyarországi pénzek magyar jelekkel és fölirással veressenek, és minden polgári, kincstári, katonai intézeteknél, valamint a magyar tengeri rőpartok 's a magyar kereskedők hajói lobogóikon egyedül az ország czimere és a nemzeti színek használtassanak; végre minden hivatalos pecsételen a körirat magyar legyen.

6. §. A magyar nyelvnek a 2ik §ban kijelentett általános alkalmazása Horvátországra csak annyiban terjesztetik ki, a mennyiben Horvátország 's annak törvényhatóságai, ítélőszékei és hivatalnokai a törvényhozással, kormányval, magyarországi törvényhatóságokkal, föltörvény- és egyéb ítélőszékekkel, úgy hivatalnokokkal érintkezésbe jönnek. E szerint Horvátországban a kormányval, Magyarország egyes törvényhatóságival, föltörvény- és egyéb ítélőszékeivel, úgy hivatalnokival is folytatandó hivatalos levelezések nyelve, a csatolmányokat ide nem érve, egyedül magyar leend. Minden köz és magán ügyekre nézve azonban, a mennyiben ezek csak Horvátország kebelében, és horvátországi törvényhatóságok előtt folytatatnak, úgy szinte a törvényhatóságok és ítélőszékek tanácskozásaikra nézve is, a latin nyelvnek használhatása fenhagyatik.

7. §. A 3ik §nak a közoktatási iránti rendelete Horvátországra ki nem terjesztetik, de a magyar nyelv Horvátországnak minden köziskoláiban rendszeren tanítottassék.

Pozsonyi hírek.

***. Pozsony, augusztus végén. Annyi intés és megrovások daczára sem hagynak fel az ifjuság némelyei a tulságig vitt kártyajátékkal. Ha pedig azt mondom: tulságig, akkor ostobaság-, és tulzó nyeres vágyból mixtum compositumot értek. Minap is egyike illy vitéznek a h a r m i n e z e g y n e k keresztelt, semmi itéletet nem igénylő, elméncsége nem ismerő, izletet nélkülöző játéknál egy pár óra alatt száz ezüst forintnál többet vesztett. Ha már pénzt pazarolni akarta, inkább vizsgálató öntudatu élvezeti gyönyörrel mutatta volna meg bőkezűségét. Ime orrunk előtt szemünk láttára, fülünk hallatára siet a magyar szinkör hatalmas léptekkel a tönkrejutáshoz! Tulajdonosa már néhány izben idéztetett a helybeli váltótörvényszék elibe, 's már végrehajtás is rendelteték ellene, és pedig nem egy. Hogy ő azonban vonaglási óráiban még is játszhatik, — úgy mondják — egyik hitelezője nagylelkűségének köszönheti, mint Phocion. hálálanságból Attika határain kívül kidobott teteme eltakarítását az a hitatos megarai asszonynak. Ne higyük azonban tisztelt olvasóim, mintha a szinkör tulajdonosát Phocionnal akarnám összehasonlítni. Csak azt akarom mondani, hogy ha az említett tulajdonos az országgyűlési testület kedveért ide jött, méltányos volna, előadásaira eljárni. Azonban egészen ellenkezől g áll a dolog. Pálffy kertje mindig tömve nézőkkel, kiknek fele országgyűlési pozitív és negatív tényezőkül áll. Pedig bizony silányok az ott

működő szini matadórok. A ligeti német arena is mindig jőzamu közönségnek, mellynek egy kövér része ismét a magyar elem, örvend; csak a magyar Thalia áll elhagyatva elnémetesült magyarjaitól! A közönség azt mondja minduntalan: tartson a magyar szinigazgató jobb tagokat, és lesz közönsége. Az igazgató pedig azt mondja: pártoljon engem a közönség, azaz: latogassa meg szép számmal szinkörömet, vagy is hozzon 10r pénzt 20r ismét pénzt, és 30r megint pénzt: akkor képes lészek jobb tagokat szerezni. Es lehet, hogy mind két félnek igaz van. Azonban minthogy a közönség majoritásban az igazgató pedig minoritásban van, úgy látszik, hogy a közönség mellett harezol az igazság, és hogy az igazgatónak engednie, azaz, javítási kezdeményt kellene tennie. De, kérem alázatosan, ez ellen már protestálunk, noha — ő keserű m i s e r e e! — a protestatiókra már nem igen hallgatnak. Protestálunk pedig azért, mivel ez sophisma, sophisma pedig azért, mivel: 1) olcsó húsnak hig a leve; 2) hol nem vetettél, ott nem arathatsz; 3) hol nem fizetsz, ott nem tánczolhatsz; 4) hol nincs, ott ne keress. Már pedig a szinkör húsa nagyon olcsó. Hohó! ki vele! kövezétek meg! Ugyanne rivalgjanak, hadd beszéljem ki előbb magam. Nem azért olcsó a szinkör húsa, mintha egyenkint olcsón mehetnének be; távol legyen tőlem és tőlünk olly profanus gondolat, hanem azért, mivel az egyenkinti bélelti díjakból keletkező pénzecske szőrnő nagy csekélység; és így csakugyan igaz, hogy a szinkör olcsón tartozik árulni Thalia húst; tehát nem követelhet a közönség kövér vigalmi levest. Ugy-e bámulatos szép, de rettentő igaz okoskodás? Mivel pedig a többi három pont körüli okoskodásnak is hasonló nótája van, nem akarom vele fárastani és talán boszantani — mert az igazat nem igen szeretjük hallani — a közönséget; de nem a Világ olvasó közönséget, mert ennek nagy része ártatlan az egész dologban, hanem a pozsonyi magyar hallgató vagy inkább nemhallgató közönséget. Következőleg ezen okoskodvány eredménye az: hogy ámbár a pozsonyi magyar közönség majoritásban van, még sincs igazai Milly ritka, milly fontos felfödözés! Századok óta politizáltak az emberek a majoritas és minoritas körül; azt az igazság táborául, ezt a tévely, vagy legalább nem igazság maroknyiságául tekinték 's ime felépül a szinkör Pozsony városában, 's a m e n n i vagy n e m m e n n i közötti vita felrántja szemünket, és mi bámészkodva látjuk a minoritas térein az igazság kerub és, szeráfait. Ha tehát így állunk, mutassa meg az itteni magyar elem, hogy nemcsak szóval, hanem lábbal is magyar. Már mi gyerekség? hát nincs a magyarnak lába, valamint a németnek? Bizony nincs. Mert a németet német arenában vezet lába, tehát a magyart magyar szinkörbe vezesse ő kigyelme, t. i. lába; következőleg csak akkor ha lábunk is magyar lesz, mondhatni róluuk: „ezek csakugyan talpraesett magyarok.“ Amen.

Megyel 's más közlések.

Zalából, sep. 3. — Aug. 30kán délután 4 órakor érkezett meg Zalabérből a 4 járásbeli adózni akaró nemességnek harmadfél ezer főnyi tábora szünni nem akaró tarack- durrogások közt. Minden járás elkülönözve — de egymásután kocsonkion ünnepelesen vonulva a tanyahelyre, több ezer nézőknek jelenlétében. Minden járás előtt paripákon a vezér urak, 's a zene; ezeknek a szállóhelyre menete közel harmadfél óraig tartott; minden járásnak pompás lobogója volt. Midőn ezek helyre vergődtek, hasonló szertartással, kibontott lobogókkal jött meg a zala-egerszegi, lövői 's muraközi járásokbeli számos nemesség, melly más-fél óraig tartá a szálláshelyre vonulását; ehez az 1834diki menet nem is hasonlítható. Délutáni 1 órakor a toskanai könnyű-lovas ezred egy osztálya már a nemesi tábornok bekerítvén örzé azt, mivel hírlék: hogy F. Gynek roppant néptömege fel akarná dultni; de a mint tudomásra jött: hogy a kapornaki, szántói 's tapolczai nemesség előbb megérkezett, mint F. serege, a katonaság a városban állítottat fel; — a mint a nemesség csapatai helyet foglaltak, nem sokára érkezett Fnak is nem kis serege, 's az a nagy-tanya előtt utazott el; történt, hogy egy kócsi kiválva, az ellentanyára tért; a derék screg közepén maga F., utána nem sokára H. P. 's B. J., vége felé pedig Cs. B. utazott; a mint ezek Olában tanyájokra — több fogadóban leszállottak, hol már R. K. 's F. K. is oda vitt embereikkel egyesülve bejöttek a városba, a nngu gróf főispán lakása elibe rettentő lármával, 's iszonyu fenyegetésekkel kiáltozók, „nem adózunk! éljen a szabadság!“ — 's a mint a főispánhoz értek, ennek éljenzettek. — Más nap délután délután választás és adó-eld... K. emberei már reggel 3 órakor iszonyú zajt közt ölmos botokkal, kiélesített 's hegyezett szuronyos botokkal, sártfadarabokkal 's dorongokkal, előttök a vezér a városnak hátat fordítva, kalapjával integetve kényelmesen lépdgelt; 's ez volt az elő- 's derék-sereg; zászlóján e szavak valának olvashatók: „Hazáért 's királyért, szabadságunkért 's függetlenségünkért!“; ezt követte F. os serege, ez már nem annyira felfegyverzetten, 's így utánok elmaradozva is elérték a megye ház elibe, hol már hadudélok a helyet elfoglalták; de nem sokára Z. ezred ur vezérlete alatt a katonaság sebesvágatva a piacról a megye ház elibe jövé, a helyet elfoglalá, 's a csapatot, ki egyre rivalgá „nem fizetünk!“ a megyeház előtt egy kis szeg-

letbe szorította ki már az előtt megfutott, a mint a katonaság oda futtatott, 's itt kelle állnia — 's e helyen az indulásra még nem is gondolt nagy sereget a tanyáról bevárni; miután azonban a trombitások fuvalmaira a tanyabeli nemesség reggelizett 's összejövén, nekik tudokra adatott: hogy magokat nemesen viseljék, 's hogy Deák Ferencz a követséget semmi esetre elvállalni nem akarja; rendbe állott, 's minden járásnak nagyszámu intelligens emberei a tömegek előtt helyet foglaltak, kiindul a tanyáról, kilencedfélkor, a tapolczai járásnak 1060 főnyi nemessége; előtök paripán a vezér — 's illy szertartással utának a szántói járás; ezt követő a kapornoki, zalaegerszegi, lövői 's muraközi járás; épen olyan szertartással, mint a tapolczai; lobogtak a zászlók, 's a hangszok zenéje mulattatá a nézőket; a mint a tapolczai járás helyét elfoglalá — még a városon kívül, Kassaházi helységen kívül a majd egy óranegyednyi távolságu tanyáról a sereg vége ki sem indult; a megyeház kapuja előtt volt a zöld asztal; keletről F. Gy. emberei; nyugatról az áldozni akarók foglaltak helyet — szemközt az adózni akaró vörös tollasokkal, de köztük a vonalt a felállított katonaság képezte; mind a mellett valaki az adóellenesek közül egyik katonának lovát olmosával megütö, ezt a katona kardjával megpeczeltte. Elérkezett főispán ő exlja szünni nem akaró éljenek közt, miután a közszemlélt elvégezé, a háziadó ügyében összesereglett 6000 főnyi nemesség közt a szavazatot kimondotta — de, mivel a nem adózók csak két ezeren, az áldozni akarók száma pedig a tanyából hozzájuk gyűlögökökkel majd négy ezer főre nőtt, elnökileg kimondotta a köz határozatot: hogy a házi adó ügye el van döntve — azaz: a beligazgatási költségeket vállalra tétetni Zalamegye nemességének többsége megengedte. Zajos volt e szabad ég alatti gyűlés, mert F. K., F. Gy. és R. K. emberei harsány torokkal, 'nem adózunk'ot lármáztak, 's ámbár bejöttükkel első alispán ur a megye katonái által a botokat. csákányokat nagy részben elseddette, mégis a némelyeknél megmaradt, 's újra szerzett botok felemelésével nem fizető szándékuakat kijelentették. De a katonaság a esend és személyes bántorságot fentartá; minden gyilkos szándékuk füstbe ment; szinte volt náluk töltött fegyver is. A háziadó ügye így diadalt nyervén, elkezdődött a követválasztás, mely kevés ideig tartván, köz akaratall Deák Ferencz 's Kerkápoly István követekül választattak el; melyre minden zászló meghajolván a választók közakarátat tapsok 's szünni nem akaró éljenek közt kijelenték. — Több ízben fel lön mutatva papírra irt nagy vastag betűkkel Deák neve, 's több ízben Kerkápolyé is, mindannyiszor a választásban köz tetszésre találtak. Ez megléven hasonló szertartással a nyertes nagy sereg laktanyájára zenészet 's katonaság kísérete mellett elérkezett 's rövid lakoma után, zászlók lobogtatása 's zene közt haza tértek. F. emberei is a megyeháza elől Olába érkezvén; itt vezéreiktől a röm-utasítást nyerve, szörnyű káromlások közt haza indulának; de mihelyt vörös-tollas embereket találtak, azonnal ezeket már a városban csákányozni kezdték, 's ha rögtön a könnyű lovasok az utcákban több helyekre nem rugatnak — kitör a gyilkosság. — De minden czélszerű rendelet sem fojthatá el a gyilkosok gonosz merényét; midőn Zalaegerszegről az áldozni akaró sereg Szentgrót város nemesei legszebb zászló alatt haza menni akartak, már Pókafánál Szeptek mellett utjokat állták a nemadózók, a zászlótartóra löttek; a zászlót elvevén, széthasogatták, a zászlótartó kezét eltörték; a zászlóvédő ns. Balogh Ferencz szentgróti lakost kegyetlenül meggyilkolták; a zászlótartó a kegyetlen haláltól csak úgy menekült meg hogy a zászlót elvetvén, a réteken keresztül a Zala folyónak futott; roppant embertömeg gyűlt e nagy verekedés közben össze, 's így szepetki helységtől tokodi helységig tartott a gyilkos verekedés; a nem adózók az országúján szekereiket bástyagyanánt állítva keresztül; ingerkedőleg így támadták meg az adózni akarókat; a verekedés, — melynek mi csak este a Deák Ferenczről czimzett tánczvizgalomban hallók hírét, véres vala, úgy hogy több ember életét veszté; a bátorságra felállított katonaság éjféltájban a verekedés helyén felállított. Másnap Pusztaszent-Lászlóra Deák Ferencz után (kiugyan itt sógoránál volt) 2dik alispán ur, számos tisztviselő és köznemesség kíséretében elindult, őt követi pályájára meghíni; de miután illy fényes megtiszteltetésre is azt el nem vállalta, kénytelen volt a küldöttség — azon szomorú válaszzal térni vissza: hogy sept. 2kán a gyűlésben D. F. maga meg fog jelenni, 's elnemvállalhatási okait elősorolni. Követválasztási gyűlésünk 2dik napján a követ urak mellé 10 irnok 1. p. f. napidij mellett 's két katona — az előleges költségekkel megrendeltvén, elkövetkezett a reményteljes szombat napja; Deák Ferenczünk e napon szünni nem akaró éljenek, tapsok, 's

kardcsörgések közt adott szava szerint megjelenvén, némely tárgyak 's az előtti napon hozott végzések kihirdetése 's olvastatása után a mellék-teremben volt zalamegyei hölgykoszoru jelenlétében 2dik alispán előadta: hogy a nemesség a követi utasításban előbb megtagadott fizetéseket már most megigérvén, Deák F. és Kerkápoly István urakat közakarattal követekül megválasztotta; neki utasításul adatott: hogy D. F. urat a követség elvállalására kérje meg; erre őt felhíttá, de siker nélkül; mert bizonyos okoknál fogva azt el nem vállalta. Hallván ezt a teremben jelen volt nagyszámu értelmes rész, 's köznemesség kiáltó: hogy „nincs ok; ők semmi okot el nem fogadhatnak.“ Ezek után Deák Ferencz szólalt fel, megköszönvén a KK. és RRdek bizalmát, sajnálatát fejezé ki, hogy annak eleget nem tehet. — Szavait — mennyire följegyezhetők valának — töredékesen adni megkísértem. „Életet adának — ugymond — egy párt emberei az izgatásnak — az adó ellen; de nem annyira ez ellen, mint ingátságnak — az adó ellen. Az egyszerű okoskodás mutatja, hogy nem az ügy, hanem a személy miatt 's ellen küzdnek ők, mert meg voltak győződve, hogy a házi adó a jelen országgyűlésen keresztül nem megy; izgattak ők az ügy ellen, minden kitelhető módon, és személyem ellen a tömegben ingerültséget okoztak; hazaárulónak, nemzet ellenségének kiáltottak. Fájta ezeket keblemnek. Izgatások történtek valamint az adó ügye ellen, úgy mellette is, melyekre minden érzés fölződült keblemben. És vajon illy körülmények közt lépjek a követi pályára? 'Smi történi, ha föllepék? Mit mondanak akkor, ha majd az institúciók tárgyalatásakor, szót emelek a korteskedés ellen? azt fogják mondani: az ur szól a korteskedés ellen, kinek neve alatt jelent meg a választó nép; az ur 30,000 fuba került a kortesvezéreknek! az ur hozza föl ezeket az institúciók ellen, ki csak katonai erő használata mellett lehetett követé? az ur szólal itt föl, kinek neve a zászlókon fölírva volt, 's e zászlók alatt emberhalálok történtek; nő, férj; apa gyermek; 's testvér testvér nélkül maradtak? Ha tegnap elhatároztam volna magamban a követi pályára föllepni, ma azon adatok után, melyek tudunkra estek, mint becsületes embernek le kellene mondanom; mert mondhatnák még azt is: „Az ur lép föl? hiszen az ur csak úgy lehetett követé, mivel a választókat, a katonai erő őrizte.“ Az érzelem szavát el kellene fojtanom, mert ezt el lehet fojtani, a bizalom szavát, de megtagadni nem lehet. Zala megyének egykor osztatlan nemessége szavaira emlékezve, ennek osztatlan bizalmával dicsekedtem a mult országgyűlési követségen; azon bizalmat, mely egykor osztatlan volt irántam, a nemesség 1843ban megczáfolta, megfosztott erővel visszavítta: igaz, két anyai erővel a megdöntött ügy visszajött; ezt az egész világ tudhatja; de a megyei világ tudja, hogy ez a legnagyobb erőfeszítéssel 's fáradhatlan munkássággal jött vissza. Mind a mellett, ha én mint követ az országgyűlésen szőnyegre kerülendő egy tárgyat a megyének leküldenék, e tárgyat — hon megtámadnák 's akkor az országgyűléstől eltávolítanának (Több hang: „nem engedjük!“) ha a mult országgyűlés után 3 évre engem hazaárulónak nem mondanak, 's ha most mit egyik gyűlésen bérlett 300 szavazat határoz, azt a másik gyűlésben 3000 szavazat, mint előbb itt történt, lerontja: az lesz Zala követének sorsa, mi Honthéé volt: mindig uton lesz a követ. Majd előjön az esküszék, 'stb. 's fogják mondani az izgatók: hogy én azt akarom, mikép nemesember fölött a paraszt bíró ítéljen; megint izgatnak, mint az adónál, mert egy kis nagyítás, 's egy kis poésis hozzá — 's meglesz az izgatás! Mindig feszült figyelemmel kellene örködni; egy nyelvet és egy szellemet nehéz tartani. Örködik honn mellett egy sereg, de hátha a megye elve változik? 'stb. Az irántani bizalmat izgatások által, melyekre okot nem adtam, megingatták; a ki ellen egyszer gyanú van, az ellen, a dolog természeté szerint, a gyanu több évek mulva is kitör; ha személyemet 2000 ember megtámadja, — azt mondom: minden embernek tetszeni akarni gyávaság; de más a köz bizalomnak 's többségnek tetszhetni. Ha személyemet bántják, ez még szenvedhető; de bántani az ügyet, mely a személy miatt nem szenvedhet, gonosz kábaság. — Ha én nem leszek követ, nem lesz okuk megtámadni az ügyet: mert látják, hogy visszaléptem; ha fölmegegyek az országgyűlésre azon okkal, mely miatt személyemet megtámadák, meg fogják az ügyet támadni. Szakaszzuk el a személyt az ügytől, hogy az ügy a személy nélkül diadalt arathasson; 's így én polgári kötelességnél fogva lemondok. Ezt polgári kötelességnek tartom 's ezt követem. Igaz, hogy ez súlyos áldozatba kerül nekem. E lépést 's ezen elhatározást, mely nekem több hónapi küzdésbe került, tudom, sokan nem akarják érteni, sőt félreértene; tudom, hogy kedvetlen érzéssel fordulnak el tőlem barátim; de ki kell ürítnem a keserű poharat; 's arról, hogy lemondásomat

ok nélkül nem tevém, számot adtam. Vigasztal pedig az: hogy lesznek kik értenek, 's azon édes érzés lesz bennem, hogy szeretetök 's barátságuk tőlem elvonva nem marad.“ — Cs. L. ezekre felelé: „engem a felhozott okok meg nem győznek; (a KK. és RRdek 's a köznemesség közt több hang: „de minket sem!“) Institúciónk reformjára nekünk Deák Ferencz kell; a felzudult gonoszság daczára, mely nemcsak személy és ügy ellen kelt föl, mindent el kellett követni; és vittunk a constitúcio és becsület határai közt. Isten 's ember előtt mondom, hogy Deákot a tömeg megválasztotta: mert az ő személyeért inkább az ügyet fogadta el. Zászlón állott a neve, igaz: „Köz szükségét fizetünk — Deák Ferencz követünk!“ igaz, hogy egy körülmény adta elő magát, mely lelkemnek fáj, t. i. a katonaság közbejött; de ez más-kép nem lehetett: mert a fölzigatott nemesek vért ontottak volna, de nem D. F. ellen. Így van ez minden országban; ezt türjük inkább, mint hogy előljük az alkotmány virágzását. De a másik párt is kívánta követül, mert azt kiabálta: „Deák legyen követünk; de mi adót nem fizetünk.“ Ha mi az ügyért fölálodozzuk a személyt, akkor tanácskozáskínál, a terem üres buzgó honfaktól. Én úgy hiszem, hogy a tekintetes urat az értelmes rész választotta, mely most előtte áll osztatlan véleményével. Ha a t. ur el nem vállalja a követséget polgári vétket követ el 'sat.“ — A ns. szónok szavait szünni nem akaró „éljen“ követte 's D. F. urat továbbá is összes hanggal fölhatták a követség elvállalására. — Ezután Cs. Ferencz szentgyörgyvölgyi köznemes emelt szót, mondván: „valamint tegnap a Tettes urnál több nemes társaimmal együtt megjelenvén, a követség-elvállalásra fölkerültük: úgy ma is arra kérjük. Hogy mind a két részt tisztán megnyerje az nem lehet. Könnyeink csordultak ki tegnap, midőn kijelenté, hogy a követséget el nem vállalja. Igaz, hogy mi szentgyörgyvölgyi 's nemesnépi nemesek apr. 4ke előtt a lövői járásban az ügy barátai nem voltunk, de fölvilágosítatván, meggyőződünk magunkat, 's e két faluból 600an mindig a Tettes ur mellett leszünk.“ Majd ismét Csányi L. ur felfogván beszéd fonalát, imigy folytatta szavait: „A magyar nemzetnek, szerencsétlenségére, jellemében van a bizalmatlanság, ha D. F. ur lelép a térről, mellyen a haza boldogságát csak ő mozdíthatja elő, ha nem lesz követünk, vétket követ el a haza ellen. Tegnapelőtt a tömeg ezrei megválaszták; mi szavunkkal nem játsunk, nem játszhatunk; helyette mást nem választathatunk. Ha új választásra volna szükség, 's ez által Zalamegye tovább is hánykodó állásában marad: ő lesz oka. — Vigyázzon, hogy a megye köztisztelete iránta meg ne szakadjon!“ Fölkelt most mélt. zalabéri H. János kamarás ur, 's lelkes szavaiból szinte csak e töredéket közölhetem: „Deák F. nem kehidai ember, ő a hazáé. Kettősen kell a Tek. urnak áldozni. — Tudja-e, mit mondott e teremben f. évi munkás havában, midőn az országgyűlésre a követi utasítások választmányilag tárgyalattak? „Megvetek minden gunyt, nem félek, nevetek minden fenyegetőzést;“ ezek valának Deák szavai; hozzá, férfitához illő szavak; 's most e szerint feledve, lemond a követségről. — Négyszeres vétket követ el, ha követ nem lesz: vétket kövél a tör az istenség ellen: mert a Tek. urat fűntartotta az átalakulásra 's a férfui kort elérni megengedte; 2szor a haza ellen: mert magát a hazától megvonja; 3szor vétket a megye ellen, a számos köznemesek ellen; de vétket 4szer barátai ellen, mert ezektől a barátságot 's szeretetet megtagadja.“ „Éljenek“ követték a lelkes szónok súlyteljes szavait 's a követségre újból felhivaték. — Cs. Pál t. bíró ur emelt szót: „Mivel a nemzet embere, morális jelleménél fogva el kell vállalnia a követséget, Factióval nem mentheti magát a Tek. ur; az ember halandó, de az ügy él! H. Vilmos: „Itt az okok nem használhatnak, mert megkérdőzük: el akar-e menni? kötelessége elmenni; — mi vigadtunk... morális erővel meg fog szünni Zalában a nyers tömeg, mert a köznemesség is már megokulván, lesz csak értelmes tömeg; Zalában nincs párt; hanem csak egykét béres egyén van. Mi nem kérjük a Tek. urat, hanem parancsolunk vele, mert a haza parancsol vele.“ — Cs. Ferencz köznemes: „A mit a Tek. urban a mindenhatóul nyertünk, azt ne csak a tettes ur maga használja, hanem mi is használhassuk; — legyen követünk!“ — Mindezekre Deák Ferencz ur imigy válaszolt: „Én meggyőződésem szerint lépek le; vétket nem követek el, mert azt polgári kötelességemnél fogva teszem; de ha meggyőződésem az egész világ véleményével ellenkezik is, ez reám nézve csak csapás, de nem vétek. Így áll keblemben meggyőződésem szerint a lemondás kötelessége; 's nincs ok, mely kényszeríthessen arra, hogy meggyőződésem ellen tegyek; mert ha az ellen teszek, akkor becsületes embernek nem tartathatom. Tűvis és göröngyös az üs-

vény, de rajt kell maradnom. A Rdek kívánságát nem teljesíthetem, mert a választás előtt írásban lemondottam 's ez érdemben a nmgó főispán urnál szerdán lépést is tettem, — a kötelesség nem parancsolhat. Sajnálom, hogy meggyőződésemet követnem kell. — Erre a főispán gróf ö exclija: „Az ügy fontossága igényli, hogy követ legyen. Megválasztott; a választástól fölni nem lehet; a törvény követeket választatni parancsol, a megválasztottak pedig kötelesek elmenni.“ — Sokan szólottak még az ügy miatt, mindnyájan azon értelemben, hogy köteles elmenni. A motivatio közt vallási viszonyink is szerepeltek. — Végre nmlgu főispán ur a határozatot kimondá: „Mivel Deák F. ur meg van választva, a lemondási okok pedig el nem fogadhatók, nincs más hátra, mint a választott követeknek a credentialist kiadni.“ Azonban Deák F. a követséget el nem vállalván meggyőződését követé 's ezt jegyzőkönyvbe is iktattatni kívánván, követi pályájáról elvégre is határozottan lelépett; 's így csak egy követünk van, ki e hónap közepén föl is megy Pozsonyba. — Fölölvastatott e napon a tisztí jelentés is a szepteki cortescsatáról, mellyből kiviláglott: hogy abban öt nemes egyén halt legyen meg, igen sokan pedig halálos sebben fekszenek. Mondják, hogy holt testet a nemesek kocnikon is vivének el magokkal. A verekedést a nem-adózók kezdék. — Csak ugyan igaz, hogy a követválasztásra F. K., f. — si pártfőnök 's alvezér által fegyverrel parancsoltattak be a nemesek a közgyűlésre. F. G. 's pártfőnökei ellen szoros tisztí vizsgálat határozatott. Kerkápolyi István 1ső alispán helyett Csillagh Lajos másod-alispán, e helyett pedig balázsfalvi Orosz Ferencz thiró ur választattak helyettes-alispánokká. — Törvényszékeink jövő héten tartatnak.

H e v e s b ő l. Elnöklő első alispánunk örömdövézlete nyitá meg legközelebb mult augusztus 2Sán kezdett óvnegyedes közgyűlésünket, szép lelke örömben mutatá föl hivataloskodása kincsét, azt t. i., hogy elnökle alatt a kedélyek annyira higgadtak, mikép a vélemény szűszabad; szives üdvözlete után fölölvastaték országgyűlési követelinknek négy rendbeli tudósítása, és a megyei választmányunk e tudósítás következtében tett véleménye; e vélemény bevezetésében szorgalmazza a kir. k. előadások országgyűlési tárgyalását, egyébiránt 1. pontjában a vallást tárgyazá 's meghagyatni javasla a követelinknek, szavazzanak vallás tárgyában e megye 1839ik évi utasítása szerint; 2dik pontjában a magyar nyelvet, 's azt a maga méltó helyére emeltetni véleményezé. 3ban az ősiséget, 's aztmint a nemzetiség alapját, a perek megrövidítésével azonban, megtartatni javasla; 4ben az Országgyűlésnek Pestretételét, az országháznak nemesi pénzéből fölépítte téséstervezé; 5ben a szólás szabadságán ejtett sérelmek orgalmazásától elállást javasla. 6. a turmezei gr. és fejérmegyei nemesek panaszára javasla, míg a magok illetőségén nem tárgyalatnak e pontbeli kérdések, országgyűlésileg ne tárgyalatassanak; 7dik pont a büntetőtörvénykönyv első fejezetét tárgyazta; 's e hét pontos vélemény bevezetése, úgy 1ső 2dik és 4dik pontjai szövéváltás nélkül megerősítettek; nem ugya 3ik t. i. az ősiség kérdése; ez három óráig, 26 szónokot fárasztott. Részbe a megyének, mivel e tárgyban pár hónap előtt olly utasítást adtunk „maradjon az ősiség, jellem, és következetesség okáért is, de azért is mert nemzetiség, sőt Magyarország főállhatása egyedül ettől föltételeztetik, főmaradását ohajtá; részbe, mert az ősiség a családok átka, szegénységünk, sőt koldusságunk forrása, eltöröltetését sürgeté. A vélemények így állottak: 15 szónok eltörölte, négy módosította, négy más gyűlésre halasztotta, három teljes régiségében föntartotta. Eltöröltetett tehát Hevesben az ősiség, azon utasítással: ha eltörölést nem eszközölhetnek követelink, olly módosításához járuljanak, melly legközelebb az eltöröléshez. Volt szónok, ki a nap munkájával megelégedék, enapot Heves koresztelő napjának nevezé; én nem — én e végzést tartom ma kereszteltnek, mai csecsemőnek, és pedig árva, gyöngye csecsemőnek. — Töletek, kik keresztelése ünnepén örvendeztetek, elhal. Ti így szólátok „el kell törölni az ősiséget, különben a birtokos 10 év alatt, legnagyobb részben, koldus lesz“ tehát vásárt akartok nyitni, vevőt csödüteni a fekvő birtokra, de feledétek, hogy kinek pénze van, nem magyar, nem nemes, Hevesnek pedig utasítása, hogy nemesi birtokot magyar nemes birhasson; de e kérdés, és a mi még ezzel kapcsolatban van, egy, vagy tán két napot is elfoglalt volna a gyűlésből, ti pedig három napot gyűlésen ki nem állhattok! — Aug. 29én gyászos tartalmú két levél olvastaték föl a miskolci nagy tüzvészről. Heves Rendei lelkes emberbarátok; elnök alispánunk aláírást nyitott a tereben — és szép ajánlat-összeg leve jutalma, és még több iv is osztatott ki segélygyűjtés végett. Midőn a gyászos levelekben elősoroltatni hallám a leégett templomokát és a megyeházát, így sohajték „fogunk-e valaha egészen tüzelőnes épületet építeni; — országos

és középületeken legalább, lehetnének szarufák helyett vasrudak, léczek helyett drótok, és azokon cserép. — Tárgyaltaték ezután a szólásszabadság, és a turmezei gróf panasza, és a fejérmegyei petitio, és nagy szóáradat leve, melly órák mulva azon végzéssel simul el „sürgétessék a szólás szabadságon ejtett sérelem orvoslása.“ Midőn pedig a turmezei panasz és fejérmegyei nemesek kérelmezése országgyűlésileg előforduland, a körülményekhez képest szóljanak hozzá követelink; ha sérelem, pártolják kérelmezés jogával. — Aug. 30kán tárgyaltaték a bünt.törvénykönyv 1ső fejezete; választmányunk e fejezetre nézve csak két módosítást javasolt, egyik a halálos büntetés föntartása, másik a káromkodás büntetése; ez alkalommal néhányan így szólának, nem tudjuk, mi van azon nagy könyvben, — a bünt.törvényjavaslat könyvére mutatva, — olvassuk föl legalább czimeit. Az elnök hajlandónak nyilatkozék az egésznek fölölvastására, de egy föltételt kötött hozzá, maradjanak a RR 4 hétéig gyűlésen; de ez nem tetszék, és megelégedék csak azon két tárgyhoz szólni, mellyet választmányunk előadott, t. i. a halálos büntetéshez, és káromkodáshoz; harmadfélőrai szöküzdés után 13 szóval 11. ellen a halálos büntetés megállapítatott. A halálos büntetést magam is szükségesnek hívém, de e hitemben megindoztatott egy szónok, ki a többek közt mondá: nem volt-e, nem lehet-e eset, hogy halálra ítéltetik ártatlan, és ártatlansága évek mulva kiviláglék. A halálból nem lehet visszahozni a szerencsétlent, de börtönéből ki ereszthetni hazájának, családjának a méltatlanul szenvedőt. Szónoklat közben illy szót is hallánk „a rabok ágyban fekszenek, csont nélküli húst esznek, reggeli 8 órakor fognak munkához, midőn már az egri kapás, ki ágyon nem fekiúdt, 's ki két hete hogy húst nem evett, a szőlőben egyszer elfáradt; nem lesz-e olly idő, millyen például 1841 volt, hogy a jó embernek nem lévén mit enni, azt fogjuk mondani „ti gonoszok ott a börtönben, menjetek szabadba, küzdjétek az éhes étellel, 's a jó embereket behavandjuk, hogy egyék meg azt, mi a gonoszok számára fözetett. Ezután az, ki Istent, Máriát szenteket káromol, fél-órai szövéta után, büntetendőnek határozatott. A figyelmes olvasó olvasván e végzést, kérdezendü: milly esetekben akarja Heves a halálos büntetést? vegye feleletül: Heves a fölött nem határozott. — Aug. 31én indítvány téteték, mikép a büns papok fölött, mint eddig papi itélőszék itéljen, és 12 szóval 6 ellen, 3 órai szövéváltás után, elhatározoték, „maradjunk a réginel.“ Ezután felölvastaték választmányunknak a kir. városok szavazata iránt adott véleménye; e szerint a melly városok 1608: 1ső törvényben a koronázás után szavazattal följögszítottak, szavazának most is — azonban bevárndjuk — az országgyűlési választmány e tárgybeli munkálatát, 's azután adandunk utasítást.

Sept. 1jén házi dolgainkkal sietünk; fölölvastaték a házi pénztár jövő évi költségjavaslat is, mellyszereint tisztviselőkre fölmegeyen 11966 f. 16 kr.; szolgálkra 8148 f.; formaruhákra 3000 ft.; napidijakra 1100 f.; írószerekre 1300 ft.; rabtartásra 5000 f.; épület-föntartásra 3000 f.; hidakra 3000 f.; katonavesztésre 12000 f.; tisztí szekerezésre 14000 f.; előre nem látottakra 5500 ft., 44 kr.; mult-évi fölülfizetés 5488 ft. Összesen 68015 forint ezüstben.

V e s z p r é m b ő l tudósítatunk, hogy ott folyó hó 4kén kezdődött a közgyűlés. A meddig levelezőnk tudósítása terjed, a két első napi eredmények rövid foglalata ez: vallási ügyben végeztetett, hogy a reversalisk a multa nézve érvényesek maradjanak, jövőre pedig töröltessenek el. A községi posztóskó folyamodása, miszerint megyei egyenruhákra ök készíthessenek posztót, jövő évre elfogadtatott. A halálos büntetés fölött nagy vita keletkezett, leginkább azért, hogy a megyei követek a halálos büntetésnek korületi-gyűlésileg történt megszüntetése fölött örömlüket fejezék ki. Volt táblabíró, ki e humanismus dialában a kor frivolitása gyözedelmét látta. Határozatott, tudtul adatni a követeknek: hogy ezen örömlük közfájdalmat okozott a Rendeknél, 's végeztetett, hogy az egész büntető törvénykönyvet elfogadják, kivévén a halálos büntetés és a bot végképeni eltörölését. Kerületi börtönöket csak úgy fogadnak el, ha azokat a kormány építi fel. A két rendbeli bíróságot, a perbefogót és büntetőt, mint ontia sine necessitate multiplicata el nem fogadják.

A b a u j b ő l rendes levelezőnk tudósítása szerint közöljük ímo az aug. 21kétől 27keig folytatott közgyűlés eredményinek főbb pontjait: A levelezési czimek rövidítését a Rk pártolják; a felsőmagyarországi bányász-ügy szinte pártoltnál fog; Kassa városa rosz utainak kijavítására utolag felszólítaték, de fölő, hogy ismét, mint már annyiszor, süker nélkül; a csödületi napidijakra nézve határozaték, hogy azok a csödületi tömegből pótolatassanak, a kirendelt bírósági tagok napidija 2 pengő

forintjában, (ugymint táblabírák, jegyző, szolgabíráké) az eskütteké pedig 1 pengő ftban állapítatván meg. A közgyűlés folytatása sept. 7kére tüzetelt.

G ö m ö r b ű l, auguszt. 1jén. *) Minthogy a hirlapi nyílvánosság csak úgy teremheti meg üdvös gyümölcsét, ha az azt terjesztő lapok hasábjain megjelent elferdített, vagy homályosságuk végett könnyen ellenkező magyarázatokra alkalmat nyújtó előadások kellőkép visszaigazítottak, vagy felvilágosítottaknak: az igazságnak vélek adózni, midőn a „Világ“ 58dik számában látható Gömör megyei tudósításra némelly felvilágosító észrevételeket az olvasó közönség elibe terjeszték. — Sántikál ugyan is mindenek előtt az említett tudósításban azon állítás, hogy a mult hó 5kén tartott követválasztási közgyűlésre az adó-megbuktatás ürügye alatt hozá be az egyik párt a közrendü nemességet, és illy ürügy alatt eteté 's itatá pénzen vásárlott embereit; — mert hiszen e czélra nemességet behozni szükséges sem vala, és nem erre, de egyenesen a követválasztásra és különösbbe az april 12kei választottak megbuktatására használtatott; ez által az etetés 's itatásnak, fájdalom! még e megyében is olly számosak meggyőződését szabályozó varázs hatalma! — Még kevésbbé helyesolhető, sőt a mennyiben általa a kir. biztos ö miga egyik párttal mintegy ugyanazonosítottatni czéloztatik, visszautasítást érdemlő levelezőnek azon kitétele, melly szerint a győztes párt birta volna ö mltgát a katonai erő használására, minthogy tisztelt ö mltgát, — kinek eddig is mindenekben tanusított igazságszeretetét, és pártatlan jellemét ez alkalommal még inkább becsülni tanulta, az öt eddig is, mint hü fiát és felejtethen böles kormányzóját tisztelte Gömör — a katonaság nem is használatára, hanem egyedül berendelésére — mi között igen nagy a különbség — nem a pártok bármellyike — jóllehet igaz, hogy egyike azt perzenként sürgetni meg nem szünt, hanem az ellenvéleményűeknek épen a gyűlés megnyitása előtti összecsapása, 's így a már tetteg, elkerülhetlennek mutatkozott szükség, határozá; — továbbá vagy nem szerzett magának levelező elegendő tudomást, vagy jobb tudomása ellenére a valótlannal tudósít, midőn azt állítja, hogy „bár az egyik párt embereinek szállások rendelkeztek, a magoktól bejöttokról mégis senki sem gondoskodott, és ezek csak a város köztmető-helyén telepedének meg“ — mert ismert dolog, hogy ezen állítólag szállás nélkül maradtokról maga a királyi biztos gondoskodott, és e tekintetben nemesek a város birájával ismételve szólott, hanem a mondottak tartózkodásuk helyével megelégedetteknek nyilatkozott küldötteit is, a szállások kirendelése fölő személyesen értesítette. Mindezeknél homályosb, sőt összeváltásánál fogva éppen ellenkező magyarázatra vezérlő a tudósítás azon része, melly az egymással ellenkező gyűlés-előtti összecsapását, a katonaságnak ezek folytában lett berendelését, és annak előnyomulása által többeknek legázoltatását tárgyazza; minek felvilágosítására nem tartom feleslegesnek, e kedvetlen esemény folyamat már csak azért is egy kissé körülményesbben előadni, minthogy a szóban forgó gyűlésnek különböző lapokban megjelent leírásai épen e körülményre nézve nyújtanak legkevesb világot. Ugyan is királyi biztos úr, ö méltósága, ki mind azon sürgető felszólításoknak, gyakran ijesztő modorban közbe jött figyelmeztetéseknek, mellyekkel a katonaságnak a választás helyére lendő előleges berendelésére biratni czéloztatott, — nehogy annak még szükségesnek sem mutatkozott olly korai közbe hívása, a véleményi és választási szabadság korlátozásával, a választásban részt venni ohajtók elrémítésére, bár mi részben is használatassék, férnias állhatatossággal ellenálva, az előbbi szomorító események nyomán ismételve előidézhető újabb rendtelenségek azonnali sikeres korlátozthatóságáról is azonban böcs előrelátással gondoskodva, a megyében szállásoló lovas ezred másfél századát nem ugyan a választás helyére, hanem annak közelében fekvő Tamásfalva helységben összehuzatta, és annak szükség esetében sietős használhatóságáról czelszerűleg intézkedett, — midőn a választás reggelét, mintegy félkilenczre, az april 12kei választottak mellett bejött, és a megyeház előtt előbb bökével állott, sőt a biztosi felszólításra legnagyobb részben botjaikat is lerakta nemesek — valamint az ugy nevezett kardos részen lévők, 's ezek által jeleltjeik emelgetése közben kivont kardokkal amazokra ha nem is ingerlésre számítva, de mindenesetre hibás gondatlansággal vezérlettek között a dolog tetleges verekedésre került, nagyobb veszély elhárítása tekintetéből a katonaság megjelenését elrendelni kénytelenítettvén, ez kevés idő mulva megis jelent, és a megyeház terén, hol a közbe-

*) Igen sajnáljuk, hogy ezen czefölő észrevételeket, mellyek, mint keltők napjáról is láthatni, már jóval ezelőtt érkeztek hozzánk, csak most közölhetjük. Országgyűlési tudósításink többnyire a legérdekesebb közleményeket is kiszorítják lapjainkból; annyival inkább a terjedelmeseb — bármí korszerű-czefolotokat.

jött zavar, részint az egyik résznek botok hozatala végetti megfutamlása, részint a katonaság beérkezésének sejdítése végett, már ekkor minden káros következés nélkül lecsilapult, sort formált, 's így állott, míg mintegy félnegyed mulva a katonaság felett parancsnokoskodó alezredes, egy csapatnak, hogy a tanácskozási teremben botokkal megjelenést gátolja, a kapuhoz állíttatását tárgyzó királyi biztosi rendeletet fogantatandó, a megyeház ablakából, a katonaságot vezérelte századost magához nem intette, és ez főnökének ebbéli intését véletlenül félre értve, a helyett hogy maga az ablakhoz ment volna, embereit a sokaság felé lépésben megindulni nem parancsolta — mely alkalommal történt, hogy míg a vezérő századoshoz közel álló jobb szárny utasításához képest lépve, 's így minden káros következés nélkül előre nyomult, addig a távolabb bal szárny, mint előadatik, a lépve menést parancsoló szótát nem halva, sebes vágatva megindult, 's utjában számosabbakat — kik közül még is senki sem akkor, sem később meg nem halt, sőt a totemben sérültek is tökéletesen felgyógyultak — letiprort; minélfogva e kedvelten, — szerencsére azonban minden szomorítóbb következés nélkül maradt esemény, egyedül e kettős félre-értésnek volt véletlen szüleménye; — mi így lévén, a taglalt tudósításnak következő kitétele: „a közbenjött de nyomon lecsendesült kis zavarra, kiadta ő maga királyi biztos ur a rendelést a katonaságnak, mely mintegy 28 perc alatt a legnagyobb sietséggel a piarcz téren felállítatott; lecsendesült még a katonaság kiállítása előtt a kis zaj, és leginkább a békés polgárok jöttek bámulni a felállított katonaságot, midőn a megye teremből történt intésre a katonaság sebes vágatva előnyomulván a bámuló sokaság közül többeket leginkább békés polgárokat, és lakosnékat összevágolt lovaival:” — azon méltatlan gyanúsítást foglalja magában, mintha a királyi biztos a lecsendesedett zaj után, mikor már arra semmi szükség sem vala; állította volna fel a katonaságot, és ennek a megye teremből adott intésnél mintegy parancsolatott volna a sebes vágatva közben jött előnyomulás, — holott az előbeszárók szerint a telleges verekedéssel megkezdett zaj után lecsendesült ugyan a tömeg, de részint azért mert egy rész sikeresen verekedhetésre botokat hozandó, megszaladt, részint mert sokak bátorságát a katonaság előhívásának szemlélete megcsökkenté, — ez előnyomulás pedig nem rendeltetett — hanem az alezredes intésének félreértéséből előre nem láthatólag véletlenül származott.

Sz. Fehérvár sept. 5én. Reszkető kezekkel, 's a szív iszonyú faldalmi közt írom e sorokat. Városunk nagy része, az ugynevezett rácz-, és égelt-város lángok martaléka lön. E szorgalmas, becsületes, és magyar városnak legszegényebb néposztálya mindenét, mi egész élete fáradozásainak gyümölcse volt, két óra alatt elveszté. A tűz délután fél kettőre ütött ki 's ötödfélkor már keresztül futá a nevezett részeket. Egész városunk rettegésben volt, sőt még e pillanatban, esti 7 órakor is, félelemben vagyunk, mert az egész nap dühöngő nagy szélvész még le nem csöndesült. A kár tömérdek; első pillanatra a leégett épületek számát ezerre tehetni. Mondják, emberélet is veszett. A köz épületek közt, az itt csak alig honosulni kezdett reformatusok temploma is porrá lön. És most nincs egyéb mondani valóm, mint az emberiség, felebaráti szeretet, 's Isten szent nevében felkérnem a haza minden polgárát: segítsen szegény embertársain. Vajha volna erőm, és szavam, soraimban olly keserű érzékenyen felhívó szellemet önteni, milly dülő a kin, mellyet az előttem füstölgő romok támasztanak keblemben, vajha volna erőm átvillanyozni, 's az erények legnemesibekére — a segélyre — felmelegíteni hazámfainak sziveit. — Mert e csapásnak, e ledöntő betegségnek egyedüli, de biztos orvosa csak az emberek nemes szive lehet.

† Székely Fehérvár. Sept. 6. Tek. Szerkesztő ur! Szászor kezdék e levélíráshoz, 's mindannyiszor kiesett kezemből a toll. Reszketek a nélkül, hogy félnek; gondolatim magamba fuladnak, pedig soha sem gondolkék többet, mint most; érzek igen sokat, 's mégis aligha lesz köszönet abban, mit így gondolkodó 's érző szívem és lelkemből ki-, és leírni akarnék. Le akarnám írni a fehérváriak borzasztó September 5jét, de nincs annyi erőm, hogy híven leírassam, le a napot, mellyhez csak az leend hasonlítható, mellyen ég a földre rogy, 's iszonyú temető dombjává lesz a nyomorú emberi nemnek. — Délutáni másfél órát soha sem kongata olly borzasztólag a toronyharang, mint nálunk tegnap. E kongás közelhangú vala az arkangyali órczkürtéhez, mert itéletet — iszonyút harsoga keresztül szegény városunkon; ugyanis az ugynevezett ráczváros nyugati részén tűz ütvé ki, ennek a rémitő dühöngő szélben meg nem akasztható lángjai városunk igennagy részét a szó legszorosab értelmében sem-

mivé tevék. A csinos házakat kormos, 's még most is füstölgő romokká, a házak jóbirtokú lakosait, mindenüktől megfosztva, őket nyomoru koldusokká tevék e kegyetlen lángok! A reformatus templom, a csinos postaház és hivatal most semmi; — amabban nem hangzik ima a buzgó ajkáról, innen alig mentheték meg legszükségesebbekkel étöket. Keveset mondok; de a benégett gabona-termés — részint szemben már, részint asztalokban mintegy 60 — 70 ezer mérő — a kegyetlen tűz-elem martaléka lön; mi ápolja tehát a majd 13 száz meztelen, mindentől megfosztott család nagy és kicsin egyéneit? Írám meztelen, 's méltán mert többnek égett ben mindene, sőt többnek még rajtavalója is elégett. — Több emberélet is ben égett. Nevezetesen egy szent ferencz-rendi szerzetes növendék pap is. Őt — felebaráti szeretet melegétől alángok közé — embertársainak holmijét szabadítandót — épen előbb ástuk ki, szörnyű látványul már most a koporsóban kitett daraboknak; mindene — egészen semmivé égett a mártynak, csak szive, és tüdije mint nemes éltének két lörése kiismerhetőleg van meg, és lábujzombjai, mellyek oda vivék meghalni mások életéért. — Majd részletesben másokról is, kiket ne tén még ezután ásandunk ki, teendem tudósításomat! — Istenem — milly sebes futó ez a tűz! — félóra járásnyi téren néhány perc alatt füst- és láng-gomolyokban vitte föl égbe a jajokat, légbé annyi ezernek téli tápszerét! Városunk több ezer lakosa most birtokára nézve koldus és szegény; koldus, mert soknak testét is megbénítá az iszonyu elem! sirboltokat nyitottunk föl 's az élők benne kerestek menedéket, halni készek, 's megbarátkozni a halottakkal, kiktől az egyszer nem rettegének szerencsétleneink, boldogoknak tartva azokat, kik a setét sirboltból nem látták a lángokat. 's nem hallák a jajokat. Segítség Uram! 's önnek szava — mert nekem nincs szavam, kérjen helyettünk a könyörülő sziveknél segítséget. Szavát ezerek hálaöngyüi köszönik meg, 's meg a szegény G. K.

Zágráb, aug. 27kén. Biztos kútfölből írhatom, hogy ő Felsője a boldogult Schufflay József halála óta Zágrábban üresen volt iskolai aligazgató hivatalára főtisztelendő Hochreiter Izidor kanonok és beruciói spát urat kegyeskedett kinevezni; 's a legfőbb bizodalommal megítélt férfiú ezen, az itt fenforgó, felette könnyes körülményeknél fogva annyira terhes hivatalt, szelárd jelleménél fogva a bajoktól el nem ijedvén, 's egyedül a haza közjává tartván szeme előtt, el is fogadta; min a jó ügy baráti csak örvendhetnek. — Nem sokára tudtommal egy kis értekezést fog barátim egyike beküldeni, 's ez egy IVd. Béla alatt veretett arany-pézt tárgyzand, mellyet L. dr ur egy itteni arany-művestől vett, 's mellyen egy régi hunbütükkel felírást láthatni. Ha barátim három órával később jönnek, úgy az aranyműves e megbecsülhetlen, nemzeti kincsét beolvastotta. A betük kulcsát kinem találhatók, mert az ahoz, szükséges segédkönyvek hiányzanak; de reménylem, hogy hazánk tudós férfiai nem kimélelik fáradságukat a felírást megoldásában.

Külföldi hírek.

Spanyolország. A még igen fiatal hadminister Serrano a magas rendű legőregebb katonatiszteket, le egész az ezredesig, egy fokozattal lépteté elő. Az igazságminister egy, világos, pontos, teljes, és a tudományosság mostani álláspontjának megfelelő törvénykönyv szerkesztésére egy bizományt rendelt alakíttatni. A bizomány 18 elméletileg és gyakorlatilag képzett jogászokból álland; mindegyik tag évenként 60,000 realt — 4000 tallért — huzand.

Bayonnéból érkezett telegrafi sürgöny szerint Aroz tábornok cataloniai főkapitányává, és Gil de Aballe tábornok helyettesévé nevezetett. Arbutnot mint másod parancsnok Valenciába menend, 's főkapitányi hivataloskodást fog vinni.

Nagybritannia. Mit legelőször a Sun közölt, a francia lapok azonban alaptalanok nyilvánítottak jelesül hogy Victoria királynőnek csak ugyan szándéka a francziák királyát Eu várában meglátogatni, — e hirt a Times most megújítja, 's reményli, mikép ez összejevetel igen jó hatással leend az utolsó időben a két szomszéd nép egy 's más dolog által ismét fölingerült hangulatára.

Esparterot az angolok igen nagy kitüntetéssel fogadják; a királynénál is volt már audiencián, melly alkalommal teljes spanyol táborvezéri öltözetben jelent meg, 's mellét minden rendjelei díszíték. Látogatások 's viszonzlátogatások az ország főbb emberei részéről sűrűn érik egymást.

Esparterot aug. 24kén egy kis köbaj vette elő, de ismét nemsokára jobban lett, 's most idejét a Mivartpatolába özőnlő látogatók elvárása 's London nevezetességei szemlélése közt osztja meg.

A hivatalos Gazette közli, mikép a francia kereskedőhajóknak Újseelandal a közlekedés megengedve van.

A gyárvidékeken csendesültebbek a kedélyek, 's a jövő télnek annál kevésbb aggodalommal néznek szemébe, minthogy a foglalkodás csaknem valamennyi iparágban növekszik. Így például Paisleyben, hol olly nagy volt az inség, mostan egy kéz sinos munka nélkül. Csak a walesi rézolvastók közt uralkodik még rendtelenség; a kormány azonban ennek meggátolása iránt is kellő intézkedést lön már.

Franciaország. Az aug. 29kei francia lapok jelentik, mikép egy sétatocsizás alkalmával Treportban a királyi családot nagy szerencsétlenség érthet az által, hogy a megijedt lovak a kocsit egy esatornába ragadni készültek, ha egy lovasz lélekjelensége meg nem menti őket a veszélytől. A kocsiban ültek a király, királyné, 's a belga királyné. Senki sem sérült meg, 's csak annyi következése lön a leendhetetlő gyászos esetnek, hogy a párisi pénzcarnokon nagyon megijedtek, 's rövid ideig tartó nyugtalanság uralkodott.

Olaszország. A nyugtalanság és rendtelenség csak azért hagyta el Bologna városát, hogy működésit a környéken annál szabadabban üzhesse. Mintegy 300 löny haramjacsoport, melly két-csővű és egyszerű vadászpuskák 's pisztolyokkal volt fölfegyverezve, aug. 16. az ellene kiküldött katonacsapatot véresen haza szalasztá; a kapitányt, ki különben igen derék tiszt vala, elfogták, 's néhány embereivel egyetemben rövid tanakodás után agyonlőtték.

Schweicznak Wallis cantonjában mármár kirotantani készül a polgárháború. Az ifju Schweicz már több százra menő tagjai csődültek össze, 's hadi rendben indultak utra. A kormány katonaságot indított meg ellenök, noha az általános nyugtalanság miatt maga is kissé megszeppent.

Moldva és Havasalföld fejdemei, Sturdza és Bibesco az aug. 4 és 5ke közötti éjjel Galaczban találkoztak, hol, mint mondják, a két tartományt illető fontos értekezést tartottak. Bibesco, ugy látszik, konstantinápolyi utját ismét elhalasztá.

Montenegroban új zavargások történtek. A fegyverszünet meghosszabbítása iránt teendő tanácskozára küldött követségét a boszniai vezérnek, miután a vladika maga elibe sem bocsátotta, visszatértében montenegroi csoporok támadák meg 's nagyrészt legyilkolák. Ez török részről nagy ingerültséget szült, miert is viszaratorlásul néhány montenegroi falu felgyújtott. A montenegroiak viszont nyájukat orozták el, 's pásztorokat ütöttek agyon. Az egész török határszél lakossága támadásra készül.

Egyesületi 's intézeti közlések.

A vakok pesti intézete javára július és augustus hónapokban gyűlt adakozások pengőben: Néhai Leuhardt Rozina hagyománya Pesten 2 ft, Petrovits Lajos ur ajánlata 40 ft, főtiszt. Frimm János hagyománya 200 ft, Titsor Istvánné pátyi lakosnő hagyománya 11 ft 48 kr., özv. Kövesdy asszonyság ajánlata 8 ft, t. Esztergommege gyűjteménye 52 ft 24¹/₁₀ kr., sz. kir. Szatmár városa gyűjteménye 4 ft 20 kr., sz. kir. Selmecz város tisztikarának ajánlata 2 ft 20 kr., ns Hevesmege ajánlata 58 ft 1 kr., ns Vasmege ajánlata 38 ft 46¹/₁₀ kr., sz. kir. Debreczen város ajánlata 151 ft 41 kr., a tisztántuli reform. hitvallású superintendenciából gyűjtöttek 71 ft 8¹/₁₀ kr., Mangyarti György temesvári kereskedő hagyománya 20 ft, főtiszt. Nagy József ur pozsonyi kanonok hagyománya 10 ft, sz. kir. Zombor város ajánlata 10 ft, a pesti izraelita község Vd. Ferdinand fens. királyunk születésnapja ünneplesekor gyűjtött 8 ft 24 kr., ns Aradmegye alapítókereszt ajánlott 130 ft 56 kr., t. ns Postmege tisztikara egy alapítványrészt ismét befizette 400 ft, ns Trencsénmege gyűjteménye 214 ft 31 kr., a nyilvános próbatét alkalmával gyűjtött adományok 27 ft 14 kr., néhai Adán Károly pesti lakos hagyománya 5 ft, összesen 1681 ft 23¹/₁₀ kr. Költ Pesten sept. ber 1ső napján 1843. Gömörly Károly mk. intézeti pénztárnok.

A testgyakorlati példányiskola egyet f. hó 13án szerdán d. u. 4 órakor, közgyűlést tartand az intézet helyén, kerepesi uton, Beleznaiféle-kertben, — mellyre a t. cz. részvényes urak tisztelettel meghivatnak. Verceby József választmányi titoknok által.

Majoratusok.

II.

(Folytatás a Világ 62. és 63d. számához.)

d) Birtoktömöttség.

Igen természetes hogy a majoratusot rendező megköti az örökösök kezét, nehogy a fekvőbirtok idegen kézre kerüljön, és így a család fentartási célú kijátszása mel-

lett a családhoz tartó más egyedek örökölhetési reményei is megsemmisüljenek.

Azon ellenvetés, hogy a statusnak nem kell a családokra tekinteni, mert ha egy ki hal, más áll elő, csak vakító okerösség (speciosum argumentum), mellynek nyomossági sulya mindjárt eltűnik, mihelyt a körülményeket jobban taglaljuk.

Legegyszerűbben gondoljuk a nehézségeket megfejtetni, ha azokat kérdésekbe foglaljuk, 's a feleleteket mindjárt azok után írjuk.

Első kérdés. Veszedelem-e a nagy föld-birtok összeve a statusra nézve? Jó gazdálkodási elvekkel össze férhet-e, hogy bizonyos mennyiségű birtoknak csak bizonyos család-főnök vehesse hasznát? Szerény feleletünk ezekre abban áll, hogy a statusok alakulásával egy idejű lévén a nagy földbirtokok származása, mint azt 's a szerzés sokféle utait historiai fejtegetésünkben (az első cikkben) már eladtuk, azok veszedelem voltát amúgy föltétlenül nem állíthatni, mert a nagy birtokkal nagyobb terhek is lévén a hűbéri időszakban összekötve, azok koronkint a status kívánatának meg is feleltek; miért alkultak kezdetben így a statusok 's nem másképp? arra csekély nézetünk szerint, a régít rosszalók sem fognak kielégítő választ adni; legfőleg az istennel kell perbe szállniok, hogy mindjárt kezdetben egyenlőbb földfelosztást 's jobb intézvényeket nem engedett létrehozni. No de már a hódítás időszaka lejárt — fogják mondani az ellenfelek, — 's a hűbéri rendszer bilincsei megtárgyaltak; tehát itt az idő, hogy kevés szám helyett nagyobb szám bírasson földet! nincs szükség zárt birtokra, mobilisatio azon fő gyógyszer, melly a statusnak tetemes sebeit begyógyíthatja. Ez mind igen szépen van mondva, de előbb gondolkodni kell a kapcsolatra, melly az elméleti thesiset össze is kösse az élettel, mellyben a reformoknak a dolgok természetéből önkényt erőtetés és zaj nélkül kell kifejteni. A mi jó és tartós, az csak csendes úton bontakozhat ki, legelőbb is hát a megváltás eszméivel kell megbarátkoznunk, hogy ajelen birtokosok kárta ne valljanak, ez azon első lépés, mire már törvényeink és elkészíték az utat: azt kellene előbb a jó rendűli fogalom szerint befajézni nem pedig a la Mirabeau a status-élet mellékes függelékét is, millyenek a majoratusok, megrohanni, mielőtt még a megváltási módszerekről sem vagyunk tisztában, és így eszméket összekeverve polgártársinkat a miscendo quadrata rotundis úton zürzavarba hozván, azt sem fogja majd a közszellem jóformán tudni, mihez fogjon, vagy nyuljon legelőbb. Alig hibáztam, ha állítam, hogy majoratusi kérdésekkel most kár időt is vesztegetni; a sokkal fontosabb tárgy, u. m. a megváltási módok lehetséges eszközlése föltűti tanakodás, azok lassanként életbelepítése elég nagy feladata jelen helyzetünknek! 's bár azt tudnók feloldni 's foganatosítani, a helyett hogy egy vágással két fát akarunk ledönteni.

Mobilisatiót igazságos megváltási módok nélkül nem eszközölhetni, hanem ha erőszakkal; az elsőre pedig érlelni kell a népet. az érettség már nem egyikét napgyümölcs, hanem idő haladtával áll elő, ha várni és tűrni tudunk, míg a megkezdett robotok mérsékelt eredményiben jobban kifejlül; 's a megváltásra a hajlamok, a megváltásra a tehetségi módok készen állnak. De ha egyszerű folytatlan legyőztük is az ezekkel járó akadályokat, ne gondoljuk, hogy nagy birtoktömeg nem is fog létezni többé egyes kezekben, vagy hogy az épen ártalmas volna a statusra nézve, mert annak, mi ki nem küszöbölhető az életből, bizonyosan szoros és lényeges kapcsolatban kell állani a status belső életmű-erejével, már pedig a nagybirtokokat csak úgy lehetne gyéríteni, ha Connecticut tartomány példájára törvénybe iktatnók, hogy senkinek sem szabad bizonyos számú hold földön túl vásárolni vagy bírni; a mi hogy képtelenségre vezetne magában látható; mert ha apró telepeknél, millyen volt Connecticut és Sparta is egy időben, ily szabályozás megeshető is*, de nagy birodalomban illyesminek törvényesítése a kivételenség határos. 's ugyanazért ok nélküli rebegés a nagy birtok elleni panasz, mert mihelyt annak szükségessége el nem tagadható, melly az igyekezeteknek munkás irányát ad, már haszna épen természete által meg is van mutatva.

* Connecticutban első telepedéskor ily törvényt hoztak, mint-hogy kevesen vagyunk, és senki köztünk nem alkalmas, hozzánk illő igazgatásformát vagy rendet szabni, tehát igérjük egymásnak, 's kötelezzük magunkat, hogy mindaddig Mózes törvényei szerint élünk, míg nem támad valaki köztünk, ki alkalmas, hozzánk illő törvényeket szabhat számunkra. E határozatnál fogva nem vala szabad 500 hold földnél többet bírni; egy, ki a törvényt megszegte 's szomszédjától földet vett, azt nemcsak visszaadni volt kénytelen, hanem a mellett 39 botot kapott: Lettres d'un cultivateur américain. Paris 1787 par. Mr. Jossé de creve court. Már ily, executiókkal a lex agrariát addig meddig fen lehet tartani! De már Connecticutban sem botolnak azért, hogy valaki szerez.

Azon körülmény, hogy a hatalmas is néha visszálthat vagyonával, itt már mitsem nyom mert jót is többet tehet, mint más, 's hogy a tűz éget, a vízár sokat elmos: nem következik, hogy egyik vagy másik nélkül ellegyünk, minden dolognak van jóvároszoldala, a főbölcsesség épen abban áll, *rerum cognoscere causas* vagy mint Horaciz igen értelmesen mondá: „non mihi res, sed me rebus subjungere conor.“ De nem is áll az, hogy nagy birtokok a gazdálkodás elveivel össze nem férnek, mert mint példák bizonyítják, a legcélszerűbb gazdálkodás épen azokon felytattatik, a tehetőség módot ad, a föld jobb művelésére, 's több természetnyek előállítására, a miben a közjó szint úgy nyer, mint a birtokos.

Öntözés, állatfaj-nemesítés, jobb gazdálkodási szerzőmök készítése mind oly jelenetek, mellyek a terjedtebb birtokokban jöttek először létre; 's az angol-gazdálkodásmód, ha már saját honunkban nem akarunk illyesmit észrevenni, mindezekre elég bizonyosságot nyújt. Ugy de mondani fogják: no hiszen maradjon meg a nagy föld-birtok, ha már azt eltörölni nem lehet, de majoratusra ne fordíttassék, hanem osztózas alá menjen, mert igazságtalanság, hogy csak egy legyen a családból úr, a többiek éljenek ugy, a mint tudnak. Itt már a szerzőnek rendelkezhető szabadsága hozatik kétségbe, a mi utat nyit a második kérdésre.

Második kérdés. Lehet-e vagy állhat-e hatalmában a szerzőnek birtokairól végrendelet tenni oly módon, hogy csak egy bizonyos személy örökölje szerzeményit, vagy annak jó nagy részét más törvényes örökösök kizárásával?

A Pesti Hirlap erre tagadólág felel, mondván *hogy még csak egy pillanatra sincs joga tulajdon jogot magával a sírba vinni.* Ez állítását azzal támogatja, hogy a végrendelet szabadság egyedül azon eszmében található 's találja fel igazolását: hogy a dolog ollyhát vétetik, mint-ha a rendelkező azon tulajdoni jogot, mellyet maga bír, épen ezen tulajdoni jognál fogva életében másra ruházna, csak azon megszorítással, hogy a valóságos átruházás idejéül saját élete utolsó percéül szabja ki. Ez mind igaz, de ez áll még a végrendelet szabadság és tulajdoni jog eszméi ninosenek kimerítve. Törvény szerint szabad vagyok keresetemmel, azt életemben felhasználhatom, elajándékozhatom, 's bizonyos esetekben mások kára nélkül meg is semmisíthetem; mind ez a tulajdoni jog következménye. Ha életemben mindezt tehetem, az élet utolsó percében miért ne tehetném szinte meg? Hisz akkor is élek még, csak hogy közelebb állok síromhoz, mint az élethez, foganatosan rendelkezhetem is hát, az időkülönbség itt nem lényeges eszme, hanem azon körülmény, hogy saját munkám után szereztem valamit, 's azzal szabad vagyok. — Tegyük fel, hogy életemben, vagy annak utolsó óráiban de facto át is adtam valakinek örök birtokul szerzeményemet, vagy épen, ha tetszett, megsemmisítém; ugy-e ez esetben nem tettem törvénytelen lépést, mert hiszen sajátommal szabad vagyok, 's a törvényes örökösöknek ahoz szavuk sincs; miért lenne hát több szavuk akkor, midőn halálom esetére engedem át másnak a birtoki jogot, okát nem láthatni; mert ha végrendelet nem tettem: akkor a törvényes örökösök lépnek helyembe; ha tettem: a tulajdoni jog helyes fogalmazása szerint a megrendelt egy v. több örökös vált fel; a rendelkezési szabadság nem attól függesztetik fel hogy meghalok, hogy sírba nem szabad vinni a tulajdoni jogot, hanem szabad a karattól, melly elidegeníthetlen jog, mint maga a keresményi saját-jog. Ez az akaratbeli szabadság egy részről, másrészt a keresetnek személyemhez mint szerzőhez szoros csatlakozása azon két factor, mellyeket a nemzetek törvényei eddig tekintetben is tartottak, 's már a XII. táblában feljegyezve volt, hogy az apa fiait is kizárhatja, ha neki úgy tetszik, keresményi vagyonából (Gravina t. I. p. 194). A haldokló Germanicus utolsó szép beszédét fentartá Tacitus (Annal. I. 2, c. 68.), mellyben barátit a végakarát szent és hű teljesítésére emlékezteti, „non hoc praecipuum amicorum munus est prosequi defunctum ignavo questu: sed quae voluerit meminisse, quae mandaverit exequi sat.“

Mindazon okoskodás, mit az érdemes cikk-író a tulajdoni jog képviselői átvételéről egyes személyek vagy erkölcsi lények testülete által mond, szorosan nem is tartoznak a kérdéshez, akár egyik akár másik legyen örökös, a statusra nézve az minddegy; de nem mindegy az igazságra nézve, megtartassék-e a vég rendelkezés vagy nem? mert erkölcsi okokra mindig szüksége van a társaságnak: az, azok nélkül fen nem állhat: ha a szerzőben megsérjük a rendelkezési szabadságot, legnagyobb sebet ejtünk az iparon, szerény munkás gazdálkodáson, a tulajdoni jog szent tisztelétén, a mit száz vas-ut 's meg megannyi gőzhajó ki nem pótolnak, mert az erkölcsi sebek gyógyíthatlanok mindaddig, míg fonákul készítik az irt az értelem gyógyszer-tárában. Erőtetett és messzire vitt

állítás az is, hogy a szerint a kereső fél örök időkre magával vinné sírba a tulajdoni jogot, hiszen ő szegény, romlandó holt testénél egyebet el nem vitt magával; a mit keresett, az élőknek hátrahagyta használás végett. Ugy de — mondják ismét — ha csak egy bizonyos személyhez kötő vagyonát, mint a majoratusokban szokás, 's annak halálával ismét csak egy bizonyos személy örökölhet ez így per infinitum menvén, lehetetlen, hogy a status ne károsodjék, mert ez örökösösen tartó helyettesítés, 's a tulajdoni joggal visszaélés.

Ez ellenvetésben is több a látszat, mint a valóság. (Vége köv.)

Hirlapi kulácsolók.

Pesti Hirlap. (280. sz.) Vezércikket nem közöl.

Jelenkor. (71. sz.) „Két garas. VI.“ Miatán a ns gróf kimutatni iparkodott a fölemelt sóár 's az indirect adó czélszerűtlenségét a hon gyors felvirágoztatása tekintetében, áttér többféle oly tárgyak taglalására, mik e célra biztos alapoknak tetszhetnének. Nem tagadhatni ugyan, ez a ns gróf előadásának értelme: hogy a harminczad, 's általában a vámi jövedelmek, a fejlődési javak és jószágok nagy tekintetű érdemlenek, 's mindenek előtti jobb elrendezést követelnek, mert ezek célirányosan kezelve minden statuskötség pótlására váltig elégségesek volnának. Ez ellen in thesi nem lehet kifogás. Minthogy azonban ezekre nem mindenkor támaszkodhatni, ő az elvet és jogot illy dolgok körül nem bálványozza annyira, mikép azok csorbátlan fentartása végett vízbe veszni, vagy nyakát törni volna hajlandó. Miért is inkább akar fizetni bámi súlyos telekdíjt, csakhogy a haza javának előmozdítása ne halasztassék, minsem előbb mindazok elrendezését 's illő kezelését bevárja. „Legyen mind ez sürgetve, — ugymond, helyes, és adja rá az ég legjobb áldását; de azért másrészt csupa diplomatika- és pacta conventákban buvárkodás által, vagy, mert minden nem megy úgy mint mennie kellene, ne rövidíttessék meg honunk attul, mit felvirágzására, saját erőnkkel végbevitünk.“ A papi jószágokról most mélyen hallgat, mert nem akar kedélyeket ingerleni, úgy tartja ő, minden megéri a maga idején, — 's mi még most időelőtti volna, idővel önkint fejlődik ki czélszerűbb rendelkezésre. Egyéb megadóztható tárgyokról is szól: töképeznek, müpar, kereskedés, eladási díj, laudemium, mortuarium, országkünti lakás díja 'sat., de ezeket mind egyenkint czélszerűtlennek bélyegzi. Jelen értekezés végirányában abban áll: hogy nem kell jelenleg ezen apróbb forrásoknak csepjeire támaszkodni, mellyek most úgy sem szülhetnének eredményt; idővel majd rájuk kerül a sor, 's akkor elhanyagolni őket nem lesz szabad, holott most velők bajlódni bün volna; hanem azon jövedelmi folyót kell megnyitni most, melly nemzeti felvirulás- vágyainkka megfelelő, melly nem egyéb, szerző szerint, mint az általa tervezett két garasos telekdíj aránylagos fizetése.

Nemzeti Ujság. (107. 108.) A káptalanok szavazat-ügyében“ czim alatt felelet közöltetik egy e tárgybani czáfolatra.

Hirnök. (70. sz.) Az „ügyállás“ czimű czikk folytatatik a „Századunk“-jában.

Erdélyi Hiradó. (70. sz.) Ily czim alatt: „Valás ügye Erdélyben és Magyarhonban“ annak megmutatása vagy is inkább törvényadatok szerinti előadása kezdetik meg: hogy Erdélyben a vallások egyenlősége egészen biztosítva van, mi Magyarhonban nincs egészen ügy.

Mult és Jelen. (70. sz.) Toldaléka két czikket ad: „A chinai békekötés“ és „Bagdad.“

Magyar Gazda. (72. sz.) Figyelemre méltó a dohánytermesztőkre nézve az özdőgei dohánytermesztésről irt kimerítő czikk; a repczemvelésre pedig igen buzdító lehet a Kéthelyen Somogyban tett kísérlet nyereséges volta.

Szerkesztő: Szenvey József.

HIVATALOS JELENTÉSEK.

Kötelezvény semmisítési hirdetések. (H.*51.) 29590. Buda város tanácsa Veber Lőrincz timármester örökösei folyamodása folytában 1811dik évi julius 16án 3000 v. fról kelt, 's néhai Veber Lőrinczet követőleg, Knotz János, és Klára hitveseket pedig tartozólag illető kötelezvény, melly Veber örökösöinél elveszett, megsemmisítése oly megjegyzéssel országszerte környékeltetik: hogy az, kinek azon kötelezvény most birtokában van, magát az említett tanácsnál egy év és egy nap leforgása alatt jelentse, különben a kötelezvény erőnélkülinek fog nyilatkoztatni. Költ kisasszonyhó 16án 1843. 2—3 (H.*52.) 29899. Pest város tanácsa övezgy Buchner Máriát szenvedőleg, néhai Horváth Józsefet oseklevőleg illető 1841.

évi november 16án 200 p. fról kelt 's ugyanazon hó 17. betáblázott, de időközben elveszett kötelezvény megsemmisítése országszerte hirdettetik. Költ kisassz. hó 16. 1848. 2-3 (H.*53.) 30167. Győr vármegye Bognár István és neje Limpacher Éva folyamodására bizonyos Felpéc helységőben lakozó Bognár István által, méntői pusztán lakozó Pellek Mihály vőjének, és Bognár Éva hitvesének 1843ik évben 400 v. fról, ugyszinte Bognár Péter fiának 's hitvesének Pápai Evának 1842. évben 70 fról, a fenérintett folyamodók gyermekei által kiadott 's elveszített két rendbeli kötelezvény megsemmisítése országszerte hirdettetik. Költ kisasszonyhó 16án 1843. 2—3 (H.*54.) 30364. Pozsony városa tanácsa Pischtiz Alajos

pinczérnek, az ottani takarékpénztárba 1842 évi szeptember 23kán beadott 14 p. frtos 's ugyanazon év november Sán 6 p. fról szóló 's a mondott intézett f. számú könyvében 28ik lapon 2394. sz. a kiadott 's elveszített takarékpénztári könyvecskéjének megsemmisítése országszerte kihirdettetik. Költ kisasszonyhó 16án 1843. 3—3 (H.*55.) 31245. Somogy vármegye Koharits Károly szigetvári lakos folyamodására, a folyamodó ellen Hoffer Péter sopronyi kereskedő részére betáblázott, 1842ik évi augustus 30án 1974 fról kiadott 's lefizetése után állítólag elveszített kereskedői kivonatnak kitábláztatása végti megsemmisítése országszerte kihirdettetik. Költ kisasszony hó 22én 1843. 2—3

